

KÜRESEL DİYALOG

5.4

1 yılda 16 dilde 4 sayı

Yıkımın Gücü

Frances Fox Piven

İslam Devleti'nin
Cazibesi

François Burgat

Sosyoloji ve
Antropoloji

Jan Breman

Avusturya'nın
Halk Sosyolojisi

Rudolf Richter

Değişen Küba

- > ABD ve Küba
- > Irkçılık ve Devrim Üzerine
- > Değişen Zamanlarda Kübalı Temizlikçiler

Tayvan'da Sosyoloji

- > Ayçiçeği Hareketi
- > Emek ve Çevre Hareketleri
- > Sıkıştırılmış Ebeveynlik
- > Tayvan'ın Çöküşünü Meydana Getirmek
- > Tayvan Sosyolojisinin Gelişimi
- > Streetcorner Sociology

Anma

- > Jürgen Hartmann, 1944-2015

BÜLÜTEN

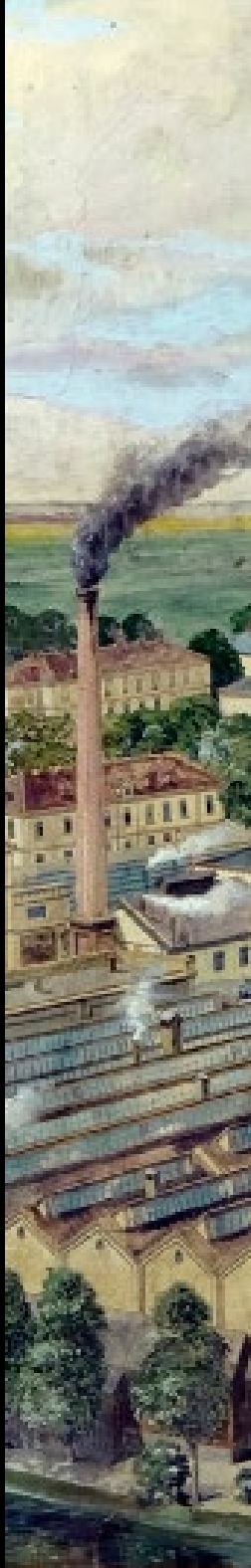

International
Sociological
Association

CİLT 5 / SAYI 4 / ARALIK 2015
<http://isa-global-dialogue.net>

KD

> Editörden

Disiplinlerarasılık ve Disiplinler

Bu sayı, iki söyleşiyle başlamaktadır. Bunlardan ilki, Amerikan Sosyoloji Tarihi alanındaki en önemli akademisyenlerinden biri olan Frances Fox Piven’la yapılmıştır. Refah hakları, seçmen kaydı ve yakın zamandaki “Occupy” (İşgal Et) Hareketi, Piven’in toplumsal hareketlerle ilgili özgün analizlerini, isyanın gücünü öne taşıması yönünde beslemiştir. Uzun kariyeri boyunca, Milton Friedman gibi isimlerle korkusuzca münazara etmiş ve aynı zamanda sağ politik kanada yakın uzmanların muhalefetine göğüs germiştir. İkinci söyleşi ise, kendi ülkelerinde ırkçı dışlamalara maruz kalan Avrupalı Müslümanlar için İslam Devleti’nin, cazibesini anlatan Fransız Orta Doğu uzmanı François Burgat ile yapılmıştır. Bu söyleşileri, kayıtdışı ekonomi konusunda yetkin Hollandalı sosyolog Jan Breman’ın makalesi takip etmekte, bu makalede antropoloji ve sosyoloji arasındaki karmaşık ilişkinin düğümünü çözmektedir. Bu üç sosyal bilimci de bir ayakları sosyolojide olan ama kamusal meseleler üzerine de çalışan, siyaset bilimi, antropoloji, tarih ve sosyolojiden yararlanarak, disiplinler arası sınırların önemli olmadığını göstermektedir.

Bu durum Küba üzerine yaptığımız özel bölüme katkıda bulunanlar için de aynıdır. Luis Rumbaut ve Rubén Rumbaut, Küba ve Amerika arasındaki tarihi anlaşma üzerinden giderek, birikmiş jeopolitik ve ekonomik baskıların bu iki devletin uzlaşmalarına yön verdiğini düşünmekte, Luisa Steur ise bu yakınlaşmanın anlamını düşük ücretli temizlik işçilerinin bakış açısından ele almaktadır. Sovyetlerdeki piyasa ekonomisine geçişini de göz önüne alan Steur, Küba’da yaşanan benzer bir değişimin, daha önceleri kontrol altında tutulan eşitsizlikleri daha da derinleştirdiğini belirtmektedir. Onu takip eden makalede, Luisa Steur, partisine bağlı olmasına rağmen Küba’da yaşanan ırkçılık hakkında tüm açıklığı ile konuşan, Afrikan-Kübalı aktivist Norberto Carbonell ile bir söyleşi yapmıştır. Böyle bir söyleşiyi yayımlayabilmek bir sene öncesinde mümkün bile değildi.

Ancak disiplinlerarasılık, Tayvanlı yazarlar tarafından yazılan altı makalenin de altını çizdiği gibi küresel alanlardan etkilenmesine rağmen, ulusal kaplar içinde gelişen disiplinlere ve sosyolojiye ihtiyaç duymaktadır. Çin ve Amerika arasında kalan ve türbülanslı bir toplumsal hareketler tarihine sahip olan bu küçük ada, Asya’nın en canlı sosyolojilerinden birini doğurmuştur. Tarihindeki tahakküm süreçlerinin de etkisiyle, jeopolitiğe karşı duyarlı bir ulus olan Tayvan, küresel sosyolojiye yönelik özgün yaklaşımları da harekete geçirmektedir. Bununla birlikte, Tayvanlı yazarlarımızın birçoğu 1990lardaki demokrasi hareketine katılan ve böylece toplumsal hareketler üzerine belirleyici bakış açıları geliştiren kişilerdir. Makalelerin de gösterdiği gibi, yakın zamandaki Sunflower Movement (Ayçiçeği Hareketi) sosyolojiyi ve sosyolojinin eleştirel vizyonunu ulusal çerçevede gün yüzüne çıkarmış, halkları akademinin ötesinde birleştirmiştir.

Halk sosyolojisi, Rudolf Richter’in Avusturya sosyolojisi tarihinin anlatımında da yer alan temalar arasındadır. Bu makale, Uluslararası Sosyoloji Derneği üyelerinin Viyana’da 10-14 Temmuz 2016 tarihinde gerçekleştirilecek 3. Sosyoloji Forumu’nda tanıtılacak olan serilerden ilkinin oluşturmaktadır. Yerel organizasyon komitesi, blogları <http://isaforum2016.univie.ac.at/blog/> aracılığı ile aktif olarak bu Avusturya şöleninin hazırlıklarını yapmaktadır.

> **Küresel Diyalog 15 dilde yayınlanmaktadır. Küresel Diyalog’un tüm sayılarına Uluslararası Sosyoloji Derneği (ISA)’nın internet sitesinden ulaşılabilir.**
> **Yayınlanması istenen yazılar burawoy@berkeley.edu adresine gönderilmelidir.**

Frances Fox Piven, uzun ve başarılı bir kariyeri olan Amerikalı sosyolog, Lorraine Minnite’le söyleşisinde toplumsal hareketler kuramını sunuyor.

Orta Doğu uzmanı **François Burgat**, Sari Hanafi’nin gerçekleştirdiği söyleşide İslam Devleti’nin cazibesini açıklıyor.

Ünlü Hollandalı sosyolog **Jan Breman**, sosyoloji ve antropoloji arasındaki tuhaf ilişkiye bakıyor.

2016 ISA Sosyoloji Forumu Yerel Organizasyon Komitesi Başkanı **Rudolf Richter**, Avusturya’daki halk sosyolojisi mirasını anlatıyor.

Küresel Diyalog, SAGE Yayınları’nın cömert bağışı ile hazırlanmaktadır.

> Yayın Kurulu

Editör: Michael Burawoy.

Yardımcı Editör: Gay Seidman.

Yönetici Editörler: Lola Busuttil, August Bagà.

Danışman Editörler: Margaret Abraham, Markus Schulz, Sari Hanafi, Vineeta Sinha, Benjamin Tejerina, Rosemary Barbaret, Izabela Barlinska, Dilek Cindoğlu, Filomin Gutierrez, John Holmwood, Guillermina Jasso, Kalpana Kannabiran, Marina Kurkchian, Simon Mapadimeng, Abdul-mumin Sa'ad, Ayse Saktanber, Celi Scaloni, Sawako Shirahase, Grazyna Skapska, Evangelia Tastsoglou, Chin-Chun Yi, Elena Zdravomyslova.

Bölge Editörleri

Arap Dünyası:

Sari Hanafi, Mounir Saidani.

Brezilya:

Gustavo Taniguti, Andreza Galli, Ângelo Martins Júnior, Lucas Amaral, Rafael de Souza, Benno Alves, Julio Davies.

Kolombiya:

María José Álvarez Rivadulla, Sebastián Villamizar Santamaría, Andrés Castro Araújo.

Hindistan:

Ishwar Modi, Rashmi Jain, Pragya Sharma, Jyoti Sidana, Nidhi Bansal, Pankaj Bhatnagar.

Endonezya:

Kamanto Sunarto, Hari Nugroho, Lucia Ratih Kusumadewi, Fina Itriati, Indera Ratna Irawati Pattinasarany, Benedictus Hari Juliawan, Mohamad Shohibuddin, Dominggus Elcid Li, Antonius Ario Seto Hardjana.

İran:

Reyhaneh Javadi, Abdolkarim Bastani, Niayesh Dolati, Mohsen Rajabi, Vahid Lenjanzade.

Japonya:

Satomi Yamamoto, Fuma Sekiguchi, Shinsa Kameo, Kanako Mataka, Kaho Miyahara, Yuki Nakano, Yutaro Shimokawa, Sakiye Yoshioka.

Kazakistan:

Aigul Zabirowa, Bayan Smagambet, Daurenbek Kuleimenov, Gani Madi, Almash Tlespayeva.

Polonya:

Jakub Barszczewski, Mariusz Finkielsztejn, Weronika Gawarska, Krzysztof Gubański, Kinga Jakiela, Justyna Kościńska, Martyna Maciuch, Mikołaj Mierzejewski, Karolina Mikołajewska-Zajac, Adam Müller, Patrycja Pendrakowska, Zofia Penza, Teresa Teleżyńska, Anna Wandzel, Justyna Zielińska, Jacek Zych.

Romanya:

Cosima Rughiniş, Corina Brăgaru, Costinel Anuţa, Telegdy Balasz, Adriana Bondor, Roxana Bratu, Ramona Cantaragiu, Alexandra Ciocănel, Alexandru Duţu, Ruxandra Iordache, Mihai-Bogdan Marian, Ramona Marinache, Anca Mihai, Radu Năfornită, Oana-Elena Negrea, Diana Tihan, Elisabeta Toma, Elena Tudor, Carmen Voinea.

Rusya:

Elena Zdravomyslova, Lubov Chernyshova, Anastasija Golovneva, Anna Kadnikova, Asja Voronkova.

Tayvan:

Jing-Mao Ho.

Türkiye:

Gül Çorbacioğlu, Irmak Evren

Medya Danışmanları: Gustavo Taniguti.

Yayın Danışmanı: Ana Villarreal.

> Bu Sayıda

Editörden: Disiplinlerarasılık ve Disiplinler	2
Yıkımın Gücü: Frances Fox Piven'la Söyleşi Lorraine C. Minnite, ABD	4
İslam Devleti'nin Cazibesi: François Burgat ile Söyleşi Sari Hanafi, Lübnan	7
Sosyoloji ve Antropolojinin Tuhaf Tarihi Jan Breman, Hollanda	10
Halk Sosyolojisinde Avusturya Mirası by Rudolf Richter, Austria	13

> DEĞİŞEN KÜBA

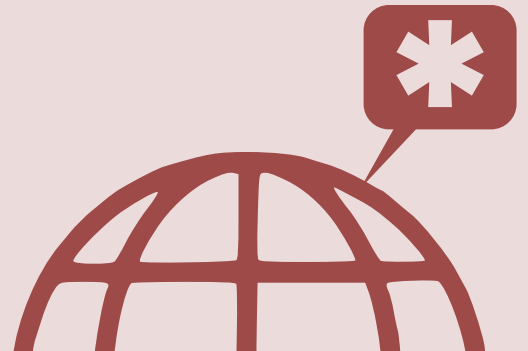
Amerika Birleşik Devletleri ve Küba: Barışmak Zor Luis E. Rumbaut ve Rubén G. Rumbaut, ABD	15
İrkçılık ve Devrim Üzerine: Norberto Mesa Carbonell ile Söyleşi Luisa Steur, Danimarka	18
Havana'yı Süpüren Haberler by Luisa Steur, Denmark	21

> TAYVAN SOSYOLOJİSİ

Ayçiçeği Hareketi ve Tayvan'ın Savaş Hazırlığında Olan Sosyolojisi Ming-sho Ho, Tayvan	23
Hangisi Önce Gelir? Emek mi Çevre Hareketi mi? Hwa-Jen Liu, Tayvan	25
Tayvan'da Sıkıştırılmış Ebeveynlik Pei-Chia Lan, Tayvan	28
Bir Çöküşü Meydana Getirmek: 21. Yüzyılda Tayvan Thung-hong Lin, Tayvan	30
Tayvan Sosyolojisinde Genellik ve Özellik Mau-kuei Chang, Tayvan	32
Streetcorner Sociology by Hong-Zen Wang, Taiwan	34

> ANMA

Jürgen Hartmann, 1944-2015: Adanmış bir Evrenselci Lyudmila Nurse, Büyük Britanya ve Sylvia Trnka, Avusturya	36
--	----

> Yıkımın Gücü:

Frances Fox Piven'la Söyleşi

Frances Fox Piven uluslararası çapta tanınmış bir sosyal bilimci ve çok sevilen bir hocadır. Başarılı ve cesur kariyerinin çoğunluğunu yoksulların savunusa ayırmış, ilham veren bir akademisyen-aktivist ve bir radikal demokrattır. Richard A. Cloward'la beraber yazdığı ilk kitabı: *Regulating the Poor: The Functions of Social Welfare* [Yoksulu Düzenlemek: Sosyal Refahın İşlevleri] (1971) sosyal refah politikaları alanını yeniden şekillendiren akademik tartışmayı ateşlemişti. Sonraki çalışmaları, yoksulların yıkıcı eylemlerinin modern ABD refah devletinin temellerini hangi koşullar altında etiklediğini analiz etmiş (*Poor People's Movements*, 1977) [Yoksul İnsanların Hareketleri] ve ilerici bir sosyal politika ve politika reformları için gerekli olmuştur (*The Breaking of the American Social Compact*, 1997; *Challenging Authority*, 2006) [Amerikan Toplumsal Sözleşmesinin Bozulması, 1997; Otoriteye Meydan Okumak, 2006]. Akademik araştırmaları her zaman politik ilişkilenmesiyle birleştirmiş, refah hakları kampanyası, seçmen kayıt kampanyası gibi hareketlerin öncüsü olmuş, aynı zamanda Occupy Hareketi'ne de açık olarak destek vermiştir. Medyada fikirlerini savunmaktan asla çekinmemiş, televizyon tartışmalarında liberal iktisatçı Milton Friedman gibi ünlü isimlerle tartışmıştır. 2007 yılında Amerikan Sosyoloji Derneği'nin başkanı olarak hizmet vermek gibi pek çok onurun be ödülün sahibidir. Aşağıdaki konuşmada çalışmalarının merkezinde olan "bağımlı güç" kuramı hakkında konuşuyor. Rutgers University, ABD'deki Rutgers Üniversitesi'nde bir siyaset bilimci ve politika hocası olan Lorraine C. Minnite, Piven'le 30 Mayıs 2015'te New York'ta görüştü.

Frances Fox Piven.

LM: Size ilk yayımlanan makaleniz "Low Income People in the Political Process" [Siyasal Süreçte Düşük Gelirli İnsanlar] ve Richard Cloward'la beraber 1966'da *The Nation*'a yazdığınız, adı kötüye çıkmış "The Weight of the Poor" [Yoksulun Ağırlığı] makalenize kadar geri giden, çalışmalarınızda sürekli rastladığımız bir tema olan **DİSTRUPTION** hakkında sormak istiyorum. İleri teknoloji girişimcileri diğer sektörleri eğlence ve kar için "yıkma" vaaz veriyorlar, toplumsal hareket analistleri de artık bu kavramı daha çok kullanıyor. Sizin uzun zamandır üzerinde çalıştığınız bir şey olduğu için, toplumsal kuramda bir kavram olarak yıkımla neyi kastedtiğinizden biraz bahsedebilir misiniz?

FP: Kavram daha sık kullanılır olduğu halde, dikkatli bir biçimde kullanıldığını düşünmüyorum. Teknoloji sektöründe piyasaları rahatsız eden inovasyon anlamına geliyor, toplumsal hareket araştırmacıları ise gürültülü, düzensiz ve muhtemelen şiddet içeren kolektif eylemi kastediyorlar. Fakat gürültü ve düzensizlik, yıkımın neden alttaki insanlara bazen bir güç sağladığını açıklamak için yeterince iyi açıklamalar değil.

Yoksul siyahların (ve New York'ta Porto Riko'luların) protestolarının patlak verdiği bir zamanda yazılmış olan eski çalışmalarından bahsettiniz. Bu protestolar gerçekten çok gürültülü ve düzensizdi. Neden diye sordum. 1960'ların

başında, kırsal Güney ve Porto Riko'dan çok sayıda insan Amerika Birleşik Devletleri'nin merkezi şehirlerine göç etmişti. Şüphesiz, daha iyi bir hayat hayal ediyorlardı. Kesinlikle çok fakirdiler. Kentsel emek piyasalarının kendilerine düzgün işler sunmadığını, belediyelerin de kendilerine hizmet vermediği gördüler. Böylece insanlar bir araya geldi, yürüdüler, bağırıldılar, belediye binalarının bahçelerine çöp attılar. Ve yanıt olarak, çoğu sosyal refah alanından profesyoneller olan pek çok beyaz liberal, "Sizin amaçlarınıza katılıyoruz, fakat metodlarınıza katılmıyoruz. Doğru, işiniz olmalı, bir gelir kaynağınız olmalı, sağlık hizmetlerine erişiminiz olmalı, evleriniz ısınmalı ve sıcak suyunuz olmalı. Ama gürültü yapmak, ortalığı karıştırmak, sorunları çözenin yolu değil. Yapmanız gerek şey, kendinizi toplamanız, oy vermeniz ve temsilcilerinize dilekçe göndermeniz" dediler. Yani olağan, normative demokratik politika rutinlerini takip etmelisiniz.

Ben bunu kafa karıştırıcı buldum. İnsanların, yaptıkları şeyleri, liberal müttefiklerinin tavsiyelerini işe yaramaz buldukları için yaptıkları sonucuna vardım. Hatta pek çoğu, normal tazminat süreçlerini kullanmaya çalışmışlardı. Pek çoğu belediyeye bir miktar etki etmeye çalıştı. Yoksulluk yardımı ve diğer sosyal hizmetlere başvurdular, fakat başvuruları reddedildi.

İnsanların yıkıcı taktiklere başvurmalarının sebebinin, bu taktiklerin onlar için etkili taktikler olabileceğini düşünmeleri olduğu sonucuna vardım. Düşük gelirli insanların neden bazen yıkıcı oldukları sorusuna dair ilk denememdi. Tabi ki, yoksul insanlar çoğu zaman sakindiler. Fakat siyaset sahnesine çıktıkları zaman bunu çoğunlukla düzensiz, düzene uymaz bir şekilde yapıyorlardı.

Zaman içinde, Richard Cloward'la beraber eylemlere dair, daha analitik ve daha bilgili olduğumu düşündüğüm, yıkım denen bir anlayış geliştirdim. Söyleyeceğim şeyi takdir edebilmeniz için incelenen insanların spesifik hareketlerinden bir adım geri atıp şu soruyu sormanız gerekir: Bu yoksul insanlar toplumu meydana getiren karmaşık bağımlı ilişkiler düzenleri içinde, toplumu oluşturan karmaşık işbirliği ilişkileri ağlarında ne rol oynuyorlar? Ya da, diğer bir deyişle, işbölümünde ne rol oynuyorlar?

LM: Durkheimci bir fikir?

FP: Evet, Durkheim burada kesinlikle etkili.

İnsanlar rollerini reddettiklerinde ve yıkıcı olduklarında sonuçlar ne olur? Belki de yıkım sadece çaresizlikten doğmuyordur, aslında bir güç kaynağıdır.

Dolayısıyla argüman şu: Sıklıkla yoksul insanların dışlandığı söylenir. Bu çok doğru değil. Genellikle içerilirler, fakat boyun eğdirilmek ve sömürülmek için içerilirler. Ev içi işçileri, dadılar, evde bakım elemanları, hizmetçiler, ya da kapıcılar, fast food restoranı çalışanları, tezgahhtarlar, temizlikçiler, çöpçüler olarak önemli roller oynarlar. Son birkaç on yıl

içinde bu tür işler, yarı zamanlı, talep üzerine ve sözleşmeli çalışma biçimlerinin yayılmasıyla beraber artan bir biçimde güvensiz hale geldi, ücretleri de giderek daha çok düştü.

Fakat bu işçiler gerçekten güçsüz mü? New York, Londra, San Fransisco ya da Boston gibi küresel şehirlerdeki ev içi işçilerini düşünün. Çocuklara bakıyorlar, evleri temizliyorlar, yemek yapıyorlar; iyi eğitilmiş, daha zengin olan, profesyonel ya da orta yönetim kademesinde çalışan kadınların böyle olmasalardı yapacakları işleri yapıyorlar. Eğer hizmetçiler ve dadılar durursa, bunun etkileri artarak finansallaşan bir ekonomiyi idare eden avukatlara, muhasebecilere, yöneticilere doğru yayılır.

Diğer bir deyişle, ev içi işçilerin bir tür gücü var, çünkü eğer işe gitmezlerse, işverenleri de işe gidemeyebilir. Ev içi işçilerin reddi, bir değişimler sistemi çarkına kaçan kumdur. Bahsettiğim, bu tür bir yıkım, karmaşık bir bağımlılıklar sisteminden işbirliğini çekmek. Aslında bu bir grevdir. İşbirliğini çekersen, sistem tıkanır. Tümüyle durmayabilir, ama iyi de işlemez. İşleyişi durdurmak tarihsel olarak alttaki insanlar için bir güç kaynağı olmuştur. Bu, bağımlı, yıkıcı güçtür.

LM: Poor People's Movements'da [Yoksul İnsanların Hareketi], Richard Cloward ve siz, refah devletini nasıl oluşturduğumuzu, toplumsal reformun oluşma biçimini açıklarken kitlesel ayaklanmanın merkezi rol oynadığını iddia ediyorsunuz. Yıkım kuramınız ve yoksul insanların hayatlarını iyileştirmede sahip olabilecekleri güç bağlamında şu an olup bitenlere dair değerlendirmeniz nedir?

FP: Çoğu zaman insanlar, temsilcili bir seçim bir sistemini, umutlarının gerçekleşebileceği alan olarak görüyorlar. Fakat ben seçim politikalarının alttaki insanlar için iyi işlediğini düşünmüyorum. Seçim politikalarının artan yoksuzlukları nedeniyle, Amerika Birleşik Devletleri'ndeki pek çok insan için iyi işlemediğini düşünmüyorum. Keza Avrupa'da da ulusal kararlara üstün gelen uluslar üstü kurumlar nedeniyle iyi işlediğini düşünmüyorum. Fakat yine de, seçim sistemi göz ardı edilemez. Hareketlerin başarılı ya da başarısız olduğunu büyük ölçüde belirleyen, onların seçim politikaları üzerindeki akisleridir.

Gerçekten, seçimli temsili demokrasi önemli bir kurumsal inşadır. Göreli eşitlik alanı yaratır, nüfusun büyük oranının düzenli seçimlerde oy verme hakkının olduğu bir alan yaratır, ve devletteki ve hükümetteki anahtar karar alıcılar bu seçmenler karşısında kırılğan durumdadırlar. Diğer bir deyişle, yönetici elitler, seçmenler tarafından mevkilerinden ve güçlerinden edilebilir. Seçimli temsili demokrasi aynı zamanda örgütlenmeye dair çeşitli hakları garanti eder, dolayısıyla atomize seçmenlerin kolektif bir ses geliştirmeleri için bir kapasite yaratmış olur.

Seçimli temsili demokrasinin bu temel özelliklerine dair çeşitlemeler mevcuttur ve bunlar önemlidir. Fakat esas olarak bu icadın yaptığı şey, hemen herkesin, en tepedeki

insanların bağımlı olduğu bir kaynağa sahip oldukları bir toplumsal yaşam alanı yaratmış olmasıdır; ve bu kaynak, prensipte, az ya da çok eşit olarak dağıtılmıştır.

Sorun barizdir. Bu eşitlik alanının eşitsizliğin uçlarda olduğu toplumun geri kalanından çok ayrı olmadığı ortadadır. Bu eşitsizlikler, kaçınılmaz olarak taşar ve seçim alanında olabilecekleri da çarpıtır. ABD’de, Yargıtay’ın [yıllardır varolan, seçim propogandası yapacak gruplara katkılarını sınırlandırıldığı ABD yasasını tersine çeviren] Birleşmiş Vatandaşlar kararı, ve kampanyalara harcanan milyarlarca dolar ile, durum da kötüleşmektedir. Dahası, bu seçimli temsili bir sistemdir, ve oyların temsile dönüşmesi de dehşet bir biçimde çarpıtılıyor. Bunun nedeni kısmen Amerikan Anayasası, kısmen de lobicilerin, daha önce hiç olmadığı kadar, yasama komitesi tartışmalarına katılmaları ve düzenli olarak siyasetçi satın almalarıdır.

Fakat benim şimdiki noktam farklı. Seçimli temsili demokrasi denen parlak fikrin kalbinde siyasi elitler ve seçmen kitleleri arasındaki kurgulanmış bağımlılık olduğuna dikkat edin.

Tipik olarak, hareketler ortaya çıktığında, aktivistlere ortalığı karıştırmak yerine reform yapacak adaylar seçmeye çalışmaları gerektiği üzerine talimatlar vermeye hazır pek çok insan olur. Ki, hareketin aktivistleri genelde seçim politikalarına küçümseyerek bakar. İki taraf da seçim politikalarının, gerçek hayattaki çarpıtılmış biçimleriyle bile, hareketlerle etkileşime geçebilme ve hatta onları ve hareketin gücünün kaynağı olan yıkıcı etkileri destekleme biçimlerini takdir etmez.

Siyasi partier ve aday örgütleri çoğunluklar inşa ederek kazanmaya çalışırlar. Bunu yapmak için, grupları bölen ya da potansiyel finansal destekçileri yabancılaştıran konuları bastırmaları gerekir. Hareketler ortaya çıkınca, genellikle bu konuları ortaya atarlar. Hareket destekçilerinin oylarına ihtiyacı olan siyasetçiler yeni talepleri saptırmaya çalışacaktır. “Elbette irksal entegrasyona inanıyorum. Fakat aşamalı olarak yapılması gerekiyor” diyeceklerdir. Ve elbette aşamalı olarak demek ya hep ya hiç demektir. Siyasetçilerin talepleri dindirmeye çalıştıkları gerçeği hareketin belki de umut ya da umutsuzluk çılgılığının seçim politikalarında bir karşılığı olduğunun bir işaretidir. Eğer hareket bu cesaretlendirmeden, tıpkı Yurttaşlık Hakları Hareketinin Demokratik Parti platformlarının hareketin taleplerini seslendirmeye başlaması gerçeğinden güç kazandığı gibi, güç ve destekçi kazanırsa, hareket yükselecektir.

Hareket yükseldikçe hem seçim zaferi hem de kampanyalarını destekleyen para akışı için büyük seçmen bloklarını bir arada tutması gereken adaylar için daha büyük tehdit haline gelecektir. Hareketlerin başarıya ulaşmasının sebebi, siyasetçilerin bu bölünmeleri engellemek için ödün vermemesidir.

LM: Yıkım kuramınız, bağımlı güç kuramınız, hareketlerin hangi seçim koşulları altında reform gerçekleştirebileceğine dair kuramınız, Amerikan tarihiyle derin bir şekilde ilişkilendirilmiş olmanızdan ve kendi aktivizminizden, özellikle de 1960’larda New York City’deki Refah Hakları çalışmalarınızdan doğdu. Bu kuramlar diğer ülkelerdeki siyasi gelişmeleri ne kadar açıklayabiliyor?

FP: ABD’deki iki partili system hareketleri karşı özellikle kırılgan olabilse de, bunların bazıları diğer ülkeler için de geçerli. Yunanistan’daki protestolar PASOK koalisyonunun bölünmesine ve radikal solun koalisyonu olan Syriza’nın zafer kazanmasını mümkün kıldı.

LM: Güncel hareket-seçim dinamikleri Barack Obama’nın seçilmiş olmasını, fakat aynı zamanda bunun ilerici toplumsal reform için getirdiği kısıtlamaları nasıl açıklıyor?

FP: Obama’nın seçmen desteği temel olarak gençlerden ve azınlıklardan geldi. Finansal kriz en kötü seviyesindeyken ülkenin başına geçti, fakat hareketler o sırada daha ortaya çıkmamıştı.

Geriye bakınca, Obama’nın başkanlığının en iyi Herbert Hoover’inkiyle karşılaştırılabileceğini düşünüyorum – 1929’da Büyük Buhran’ı başlatan borsa çöküşü sırasındaki Cumhuriyetçi başkan- her ne kadar hevesliler Obama’yı Hoover’ın halefi ve New Deal’in mimarı Franklin Delano Roosevelt’le karşılaştırmak isteseler de. 1930-31’de protestolar vardı ama küçüktüler. İnsanların tam olarak ne olduğunu ve bununla ilgili ne yapabileceklerini değerlendirmesi, incelemesi zaman alır.

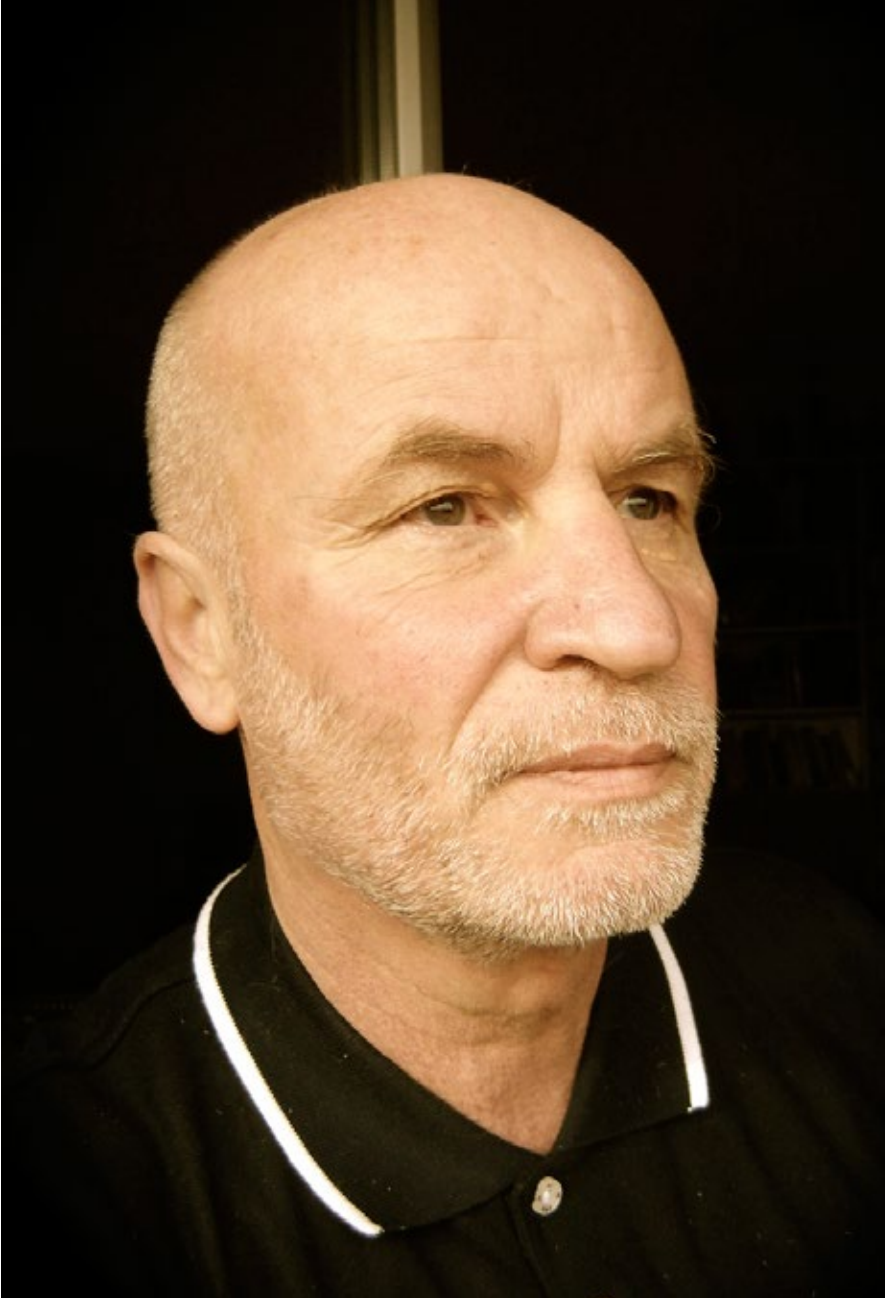
1930’ların başlarında, Büyük Buhran’ın başlamasından ve Hoover’in herşeyi bir arada tutabilmek için sürekli iyileşmenin hemen köşeyi dönünce olduğunu ilan edip durmaya başlamasından bir kaç yıl sonra büyük protestolar ortaya çıktı.

2008’de de benzer bir şey oldu: Evet, kampanya için çalışan Move-on’cular gibi genç aktivistler de vardı. Ama onlar bir protesto hareketi değillerdi. Wisconsin’deki öğrenci ve emek protestoları, sonrasında Occupy, the Fight for Fifteen ve Hands Up, Don’t Shoot, bunların hepsinin gelişmesi zaman aldı. Tabi, 2008’de ortaya çıksalardı, bence Obama daha iyi bir başkan olurdu. Şimdi, 2015’te, hareketler, düşük ücretli işlere ve polisler için protestolar da dahil olmak üzere, gerçekten yükseliyor. ABD’de hareketlerin gelişeceğini ümit etmeliyiz, bunun kısmi sebebi de Clinton başkanlığının bunları göz ardı edemeyecek olmasıdır. ■

Frances Fox Piven’a ulaşmak için: <fpiven@hotmail.com>
Lorraine Minnite’e ulaşmak için: <lminnite@gmail.com>

> İslam Devleti'nin Cazibesi

François Burgat ile Söyleşi

Bir siyaset sosyoloğu ve Fransız *Centre national de la recherche scientifique* (CNRS-Ulusal Bilimsel Araştırma Merkezi) 'de araştırmacı olan **François Burgat**, kariyerini Arap Dünyası'ndaki siyasal sistemler ve sivil toplum yapılarına adanmıştır. Burgat, cesurca ana akım yorumların karşısında duran, İslamcı hareketleri romantize etmeden ya da düşmanca göstermeden anlayabilen ender bilim insanlarından biridir. Halen Avrupa Araştırma Konseyi'nin "Arap Dünyası'nda Otoritecilik Başarısız Olduğunda" projesinde baş araştırmacı olarak görev almakta, yakın zamanda yayımlanan "*Pas de printemps pour la Syrie : Les clés pour comprendre les acteurs et les défis de la crise, 2011-2013*" (Suriye için Bahar Yok: Krizin Aktörlerini ve Zorluklarını Anlamanın Anahtarları, 2011-2013) kitabın da yazarıdır. Burgat ile söyleşi, Beyrut Amerikan Üniversitesi'nde öğretim görevlisi ve Uluslararası Sosyoloji Derneği Ulusal Dernekler Başkan Yardımcısı Sari Hanefi tarafından yapılmıştır.

François Burgat.

ylül 2014'ten itibaren, “ devam eden ve yayılan” bir İslam Devleti iddiası, uluslararası hava hareketi kampanyalarına rağmen, ne yazık ki Irak ve Suriye'deki gerçekliği oluşturmaktadır.

Bu yayılma, gücün bir yerde toplanması anlamını taşımamaktadır. İslam Devleti'nin kurmak istediği “Sun-niland” (Sünni topraklar) gerek bölgede gerekse de işgal edilen nüfusun belli bölümlerinde itilaf halindedir. 2014'ün sonlarında, CIA'in 20.000 ila 31.500 olarak belirlediği, İslam Devleti'nin, Irak ve Suriye'de sahip olduklarını koruyan savaşçı sayısı, diğer kaynakların tahminlerinde 200.000 kişiye kadar çıkmaktadır. Yayılma, yer alan bölge içinde başarısızlığa uğrayan baskıcı devletler bağlamıyla ilişkilendirilebileceği gibi, ideolojik farklılıklar bağlamında da ele alınabilir. Kuşkusuz, İslam Devleti ve onun temsilcilikleri çeşitli ülkelerde operasyonlarda bulunmakta, böylelikle küresel bir fenomene dönüşmektedir- 1500'ü Fransız olmak üzere, 6000'den fazla Avrupalı, Suriye'ye savaşmaya gitmiştir. Avrupalı üyelerin birçoğu Müslüman kökenli olmakla beraber, bir kısmı da sonradan İslam dinini seçen kişilerden oluşmaktadır. Okuyacağınız söyleşide, François Burgat, Avrupalıların İslam Devleti'ne katılmalarının nedenleri üzerine düşüncelerini sunmaktadır.

SH: İslam Devleti bölgeye yeni bir siyasi tahayyül getirdi: sınırların kaldırılması, bir imparatorluk yaratılması, vs. Sizce, bu durum mu gençlerin ilgisini çekmektedir?

FB: Evet, kesinlikle. Her ne kadar bu ilginin kaynakları sayıca fazla ve farklılık gösterse de, bu kaynaklardaki müşterek noktalar üzerinde durabiliriz. Motivasyonların yelpazesini açıklığa kavuşturmak için, bu motivasyonları iki kategoride ele almayı önermekteyim: “olumsuz” motivasyonlar, bunlar Fransa örneğinde olduğu gibi, kökenlerinin bulunduğu çevre tarafından reddedilmelerini oluşturan unsurları kapsarken, “olumlu” motivasyonlar ise kişileri İslam Devleti'nin dünyasına çekme nedenlerini oluşturmaktadır.

Bu olumsuz ve olumlu motivasyonları derinlemesine incelemeyen önce, İslam Devleti'nin cazibesi üzerine alternatif açıklamalar getirmeyi düşünüyüm- “ideolojik” ya da “dini” değişkenler ve bütün suçu “radikal İslam” üzerine atan yaklaşımlar, Seyyid Kutub'dan bir sayfa okuyan gençlerin “kirlenmesi”, banliyölerde şu ya da bu “radikal” imamlarla karşılaşılması, en çok da internet aracılığı ile bu karşılaşmaların gerçekleşmesiyle gün yüzüne çıkmaktadır.

Benim görüşüme göre, bu (İslamcı) söz dağarcığı, radikalleşme sürecini hızlandırabilir, ancak, bireysel dönüşümü açıklayamaz. Dünyadaki radikalleşme tarihi göstermektedir ki, isyancıların söz dağarcığı, isyanlarının temelleriyle karıştırılmamalıdır. Bir din ya da dogmadan bağımsız, isyancılar her daim dini ya da dünyevi, sembolik kaynaklar bulmakta ve bunlar üzerinden eylemlerini ifade edip, haklılaştırmaktadırlar. Cihadçı şiddetin “İslami” tarifinin Batı'da popüler olmasının sebebi, İslam inancı ile ifade edilen bir suçluluğun, gözlemciler (Müslüman olmayanlar) tarafından herhangi bir sorumluluğu reddetme-

lerine yol açmasıdır. Bu argümanların arkasında çoğu zaman “pedagojik ilüzyon” olarak adlandırılan, cihadçıların “doğru sureyi” veya “yeteri kadar bütünüyle” okumadıkları, okuduklarını anlamadıkları- dolayısıyla İslam dünyasında ve dünyada, radikalleşmenin tahrip edici etkilerini vurgulamaktadır; bu durum birkaç milyon Müslüman'a verilen dini eğitimin mükemmelleştirilmesiyle önlenabilir. Bu yaklaşımın sınırlamalarını belirtme gereği duymuyorum.

SH: Başlangıçta bahsettiğiniz “olumsuz” motivasyonlara dönelim.

FB: “Olumsuz” motivasyonlar, cihadçıların “küresel anlamda reddedilişi” hissiyatına odaklanan, bu reddedilişlerini, yetiştikleri topluma mal etmelerini açıklamaktadır. Cihadçılar arasındaki azınlık bir kitle, yetişkin hayatına uyum sağlamada sosyo-ekonomik düzeyde başarısızlık ya da zorluk yaşamakta, yaşadığı zorlukları da Kuzey Afrikalı ya da Avrupa ülkelerinde yaşayan Müslüman kökenli biri olmasıyla ilişkilendirmektedir.

Basitçe söylemek gerekirse, birçok Fransız cihadçı, bireysel anlamda siyasi bir tepki olarak ya da kolektif damgalanma (stigmatizasyon)-eşitsiz eğitim, eşitsiz iş imkanları, polis ya da kanun önünde ayrımcılığa uğramaları, vs. dolayısıyla Suriye'ye gitmektedirler. Ancak, her ne kadar bu konudan daha az bahsetsek de, eşitsizlikler, siyasi temsildeki eksiklikleri iki katmanda yansıtmaktadır. İstatistiklere baktığımızda, seçim yoluyla olan temsiliyetin yetersiz olduğu açık olmakla birlikte daha zarar verici sistemli yasaklamalar, özellikle ana akım medya üzerinden ifade özgürlüğünün yasaklanmasında görülmektedir. Bununla birlikte, medya tarafından “resmi” ve temsiliyeti olmayan İslamcı figürlerin yer alması, önyargıları daha da güçlendirmektedir.

Kötücül siyasi hakimiyetin bu iki katmanı, kolonyel dönemde kendini göstermeye başlamıştır. İlk olarak, tahakküm altında olan kitleler sessizleştirilmiş ve daha sonra kolonyel hükmün şartlarını kabul ederek, yanlış temsillerle, ulusa bağlılık hissinin ilüzyonuna kapılmışlardır. Yirmi yıl önce, 1995'te, Cezayir İç Savaşı sırasında, görüştüğüm Fransız Müslümanlar ayrımcılığın olduğu bir çevrede “birlikte yaşama”nın zorluklarını şöyle özetlemişti: “Fransız televizyonları ne zaman Cezayir, Filistin ya da İslam'dan bahsetse, biz kanalı değiştirmeye zorlanırdık! İnanınız ki Bayım, biz kanalları o kadar çok değiştirdik ki parmaklarımız acırdı!” Göçmenlere ve onların akrabalarına karşı programlı olarak yürütülen bu tepki, daha saldırgan - örtünen eşlere ya da kız kardeşlere tükürmek ya da diğer agresif tutumlarda kendini göstermektedir

SH: Şimdi de İslam Devleti'nin “olumlu” etkisinden bahsedebilir misiniz?

FB: Tabii, yurttaşların kendilerinin insani arzularını reddeden bir dünyayla ilişkilerini kesmelerine daha çok olumlu motivasyonlar eşlik etmektedir. Tamamen ekonomik ve toplumsal anlamda entegre olmuş Müslümanlar için bile, ar-

tan bir şekilde ya da yalnızca olumsuz motivasyonlarla yer değiştirmekte, ilk olarak Suriye çatışmasında görülen ve daha sonra uluslararası sonucuna da etki ederek, radikal bir katılımı tetiklemektedir. Tarihsel olarak, cihadçı katılımlar, uluslararası ideolojik ya da mezhepsel dayanışmadan ortaya çıkmaktadır. En önemli sebepleri arasında, birçok yandaşın, bir ölçüde de anlaşılması güç olmayan bir şekilde, Batı tarafından terk edilen ve Esad'ın helikopterlerinden atılan patlayıcı namlular tarafından katledilen dindar kardeşlerine yardım etme arzusunu taşımaktadır. Avrupa tarihi perspektifinden bakıldığında, uluslararası ve devlet-ötesi dayanışmaları özgün karakterde değildir, 1936 yılında "uluslararası tugayların" ve birkaç tanınmış Fransız'ın da katıldığı İspanyol Cumhuriyetçileri'ne destek veren dayanışmayı düşünelim. Ya da, Bolivya gerilla hareketine katılan Régis Debray'i (François Mitterand'ın eski özel danışmanı) hatırmıza getirelim. Birçoğu Fransız olan, birkaç yüz Hristiyan yurttaşın, Lübnan İç Savaşı'nda Falangistlerle beraber mücadele etmeleri hakkında az şey duyuyoruz. Her ne kadar işgal edilen topraklarda uluslararası kanunların dışında hareket edilse de, İsrail Ordusu'na katılan Fransız yurttaşları da göz önüne almalıyız.

İnsancıl bir dayanışmanın ötesinde, kanımca İslam Devleti, cazibesinin büyük bir kısmını bir ütopyayı temsil etmesinden alıyor, bir tür "Sunniland" (Sünni topraklar) olan bu ütopya, Humeyni'nin Şiiler için önerdiği İran ile benzerlik taşımaktadır. Müslümanların köklerinin bulunduğu ülkede hiçbir engelin olmadığı, dinlerini kendi yorumlarına göre yaşayabildikleri bir yer (en azından İslam Devleti'nin anladığı şekilde) Bununla birlikte, İslamofobiyi hedef alan bu dünya, gerektiğinde şiddetli araçlarla müdafaa edilebileceği gibi,

gerek bombalar gerekse mizah unsurlarıyla askeri ve sembolik şiddete de eşit şartlarda karşılık verebilirler.

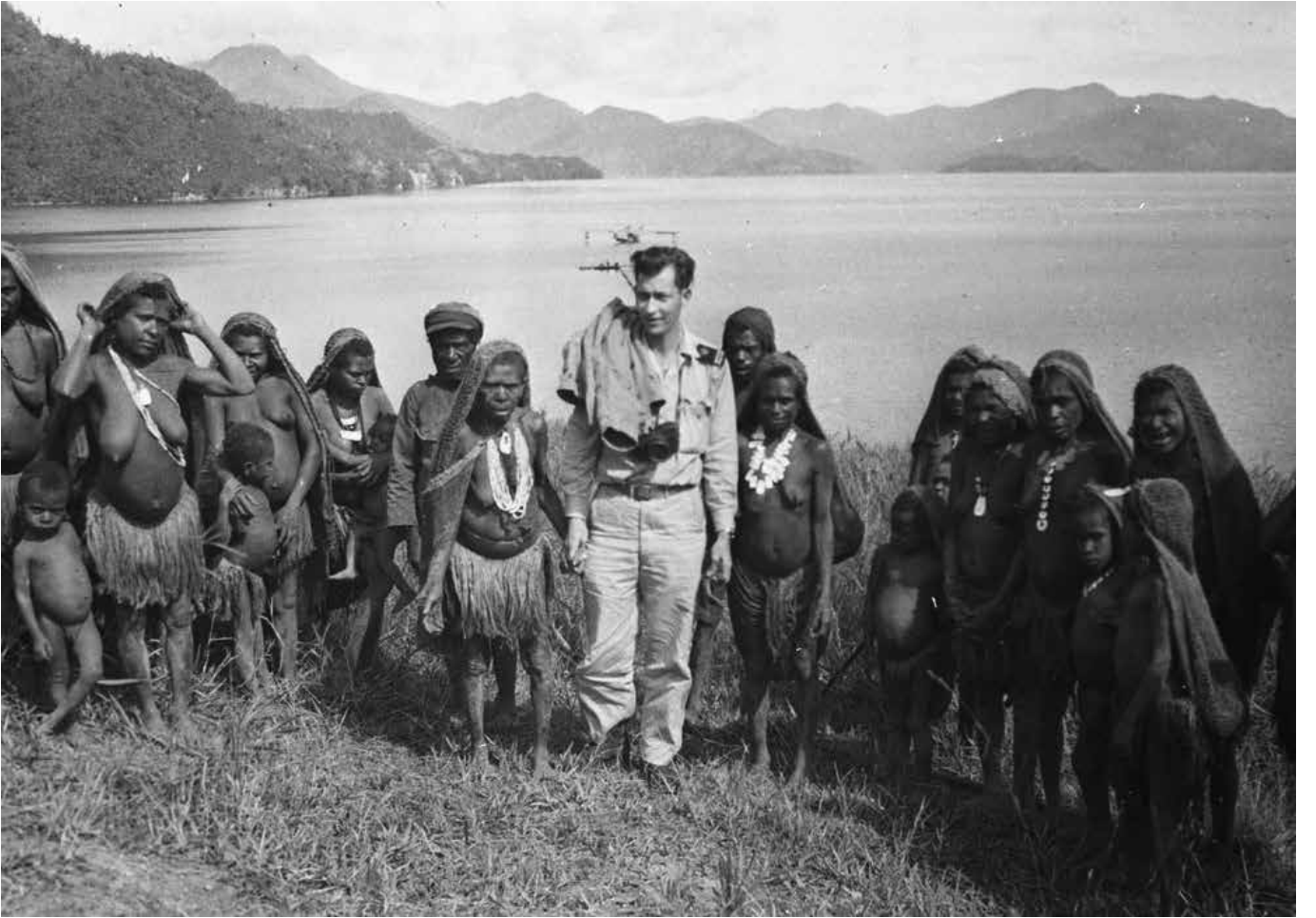
Resmi anlatılar bu geniş ölçeği kaçırmaktadır. 7 Ocak'taki Paris saldırısına dair yorumlar "teröristler" tarafından kalaşnikoflarla öldürülen kurbanlarla kısıtlı kalmıştır. Hükümetler ve medya İsrail F-16larıyla, Fransız Rafale savaçı jetleri ya da Amerikan İnsansız Hava Araçları ile öldürülenleri göz ardı etmektedir. Bu nedenle, bu olaylara uzaktan bakmalı ve yüzleşmenin "geniş" anlamda uzamsal ve zamansal boyutlarını düşünmek zorundayız. Olumsuz motivasyonların radikalleşmeye nasıl yol açtığını anlamak için, bu dinamikleri uluslararası ve tarihsel bir perspektifle değerlendirmemiz gerekmektedir. Ancak böylelikle kolonyel döneme kadar uzanan derin siyasi parçalanmaların nasıl sürdüğünü anlayabiliriz. Yakın zamanda, Mali, Irak, Gazze Şeridi ya da Yemen'de, Fransa'nın tek taraflı politikalarıyla yeniden açılmakta, doğrudan ya da İsrail, Amerika Birleşik Devletleri gibi üçüncü taraflarla yapılan işbirlikleri ile yürütülmektedir.

Sadece sosyolojik değişkenlere odaklanan, birçok analizde sistematik olarak eksik ele alınan bu çatışmalar ve fetihlerin olmadığı bir durumda, Paris'te hiçbir şey gerçekleşmezdi. Şöyle sonlandırmama izin verin: 11 Eylül saldırılarından 15 yıl sonra, sosyoloji bize bu saldırılar hakkında ne öğretti? Demem o ki.... Neredeyse hiçbir şey. ■

François Burgat'a ulaşmak için: <francoisburgat73@gmail.com>
Sari Hanafi'ye ulaşmak için: <sh41@aub.edu.lb>

> Sosyoloji ve Antropolojinin Tuhaf Tarihi

Jan Breman, Amsterdam Üniversitesi, Hollanda

*Dr. J.V. de Bruyn, Hollanda Yeni Gine'sindeki hükümet antropoloğu.
Fotoğraf: Ulusal Etnoloji Müzesi, Leiden, Hollanda.*

Yirminci yüzyılın başında, Hollanda'da sosyal bilimlerin kurucusu, sosyoloji ve antropoloji arasında bir çizgi çekmişti. Antropoloji “daha az gelişmiş” insanları çalışırken, sosyoloji –hepsi Batıda yerleşmiş bulunan “daha gelişmiş” toplumların toplumsal örgütlenmesine odaklanacaktı. Ne var ki, kısa bir süre sonra, bu kesin ayrımın çok basit olduğu ortaya çıktı.

On yedinci yüzyıldan itibaren, Hollanda sömürgeci bir imparatorluk inşa etti; uzaklardaki topraklara hükmetmek oradaki nüfusun toplumsal yapısı ve kültürüne dair

>>

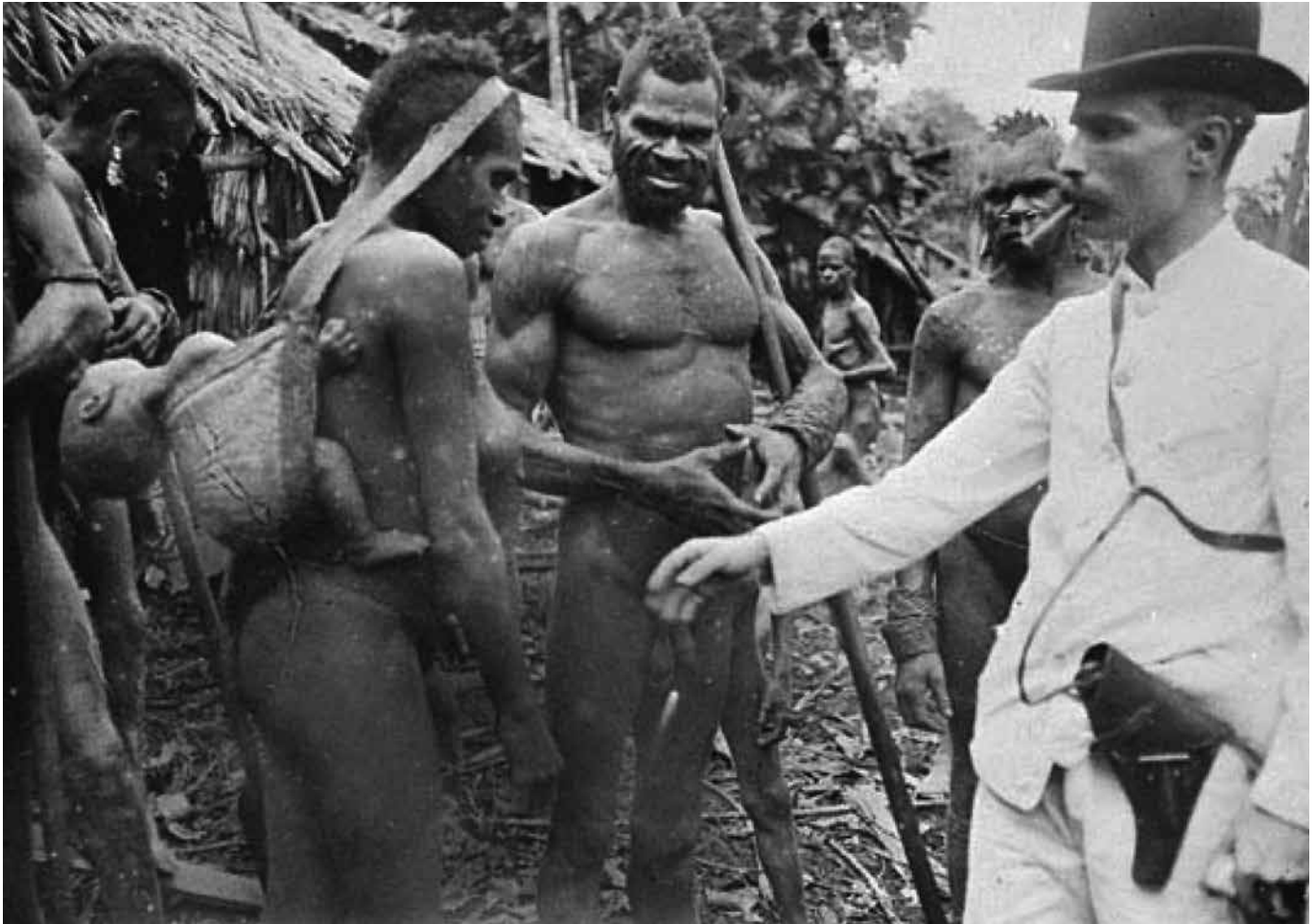
bilgi gerektiriyordu. Doğu Hint Adaları gibi geniş çaplı, çok tabakalı ve okur yazar toplumlarda yaşayanlar, aborjinler (ilkel atalarımız olarak uzak ve hantal yaşam alanlarında gezen küçük ve vatansız kabile grupları için kullanılan bir etiket) yerine yerliler olarak adlandırılıyordu. Alınabilen her türlü karın ele geçirilmesini meşru kılan, sömürgelerin metropol için faydalı olduğuna dair ilk fikir, yeniden gözden geçirilmesi gerekti. Sömürgecilik bir medenileştirme misyonu gibi sunuldu.

Yirminci yüzyılın başında, yabancıların hükümdarlığı vesayet olarak, sömürgelerin ilerlemesine yardım olarak meşru kılınıyordu; ünlü *mise en valeur* tezi değerinin olmadığı yere değer getirmeyi vaat ediyordu. Hollandalı sömürgeci sosyoloğun rolü Afrika'daki Britanya hükümet antropoloğuna benzer bir hal aldı: otoritelere politikaların etkileri hakkında ya da İslami hareketin yükselen şevklerinin nasıl kontrol altında tutulacağına, toplumsal isyanların arkasında kimin olduğunun nasıl bulunacağına, ya da sömürge politika yapımcılarının en tutkun oldukları meseleye, Javalı köylülere kapitalizmin ruhunun nasıl özümsetebileceğine dair tavsiyeler sunmak. Medenileştirme misyonunun beyanı "bir zamanlar biz de yerlilerin şimdi olduğu yerdeydik; onlar da bizim şimdi olduğumuz şey olacaktır"dı. Taklitçi dönüşümün sözünü

yerine getirmek için sömürgeleştirilmiş topluluğun kendi geçmişi ve kimliğiyle tüm bağlarını koparması ve tarihsiz halklar olarak yeniden biçimlendirilmeleri gerekiyordu.

Özgürlük mücadelesi yirminci yüzyılın ortasında sömürgeci idareye bir son verdiğinde beyaz adamın yükü üstünden kalkmış mıydı? Uzak bölgelerde yerel gelenek ve ilime dair toplanmış bilimsel bilgeliğin harcanmaması gerektiğini ileri süren Hollandalı politikacılar, bir kaç üniversiteye – özellikle Leiden ve Amsterdam—"Batılı-olmayan" sosyoloji diye adlandırılan, eski sömürgelerdeki karmaşık toplumlarla uğraşan alan için kürsüler kurmak ve dersler açmak için yetki verdi. Bu garip bir etiketti, çünkü bu, bu toplumların ne olmadıklarını fakat geçici olarak tanımlanabilecek bir yoldan geçerek ne olabileceklerini ilan ediyordu. Ayrı bir disiplin olarak görülen "Batılı-olmayan sosyoloji", bir yandan (Papua Yeni Gine ve Surinam gibi yerlerdeki kabile toplumlarına adanmış) antropoloji ve diğer yandan (Batılı) sosyoloji arasında duruyordu. Yalnızca Hollanda'da bulunan bu alan, Weber, Tönnies, ya da Durkheim gibi düşünürler tarafından ileri sürülen, bilimin evrenselleştirici gündemini reddeden bir dar görüşlülüğün bir ifadesiydi.

Bu batı merkezli önyargı, sosyoloji çalışanların üçüncü

1906 yılında Yeni Gine'ye ilk keşiflerinde, bir Hollandalı kafası karışmış görünen bir Papua'lı kadının elini sıkmak istiyor.
Fotoğraf: Ulusal Etnoloji Müzesi, Leiden, Hollanda.

dünya olarak anlaşılabilen bölgeye sırt çevirmelerini sağladı: çalışmalarını küresel Kuzey'in "modern" toplumuna sınırlayabiliyorlardı. Fakat medenileştirme misyonu sömürgecilik sonrası dönemde de devam etti, "geri kalmış" ülkelere "lider" ulusları yakalamaları için yardımcı olmak gibi bir resmi sorumlulukta ifadesini buldu. "Batılı olmayan" gibi garip bir ismin –ki çok çeşitli insanları ve kültürleri bir başlık altına koyuyordu– yerini artık daha çekici bir manifesto almıştı. Bu, kalkınmanın gerçekleşmediği yerlerde, küresel Güney'de, başarılabilmesini amaçlıyordu; ve dünyanın geri kalanının, yani insanlığının çoğunluğunun yaşadığı bölgenin, evrimsel bir yol olarak algılanan tarımsal-kırsal yaşam biçiminden endüstriyel kentsel yaşam biçimine geçişi nasıl başaracağını haritalandıran kalkınma sosyolojisinin kuruluşunu gerçekleştirdi.

Bir yandan antropoloji alanı da değişmişti. Artık "bizim yaşayan atalarımız" söz konusu değildi. Eğer Avustralya, Asya, Afrika ve Amerikalarda, bu bölgeler ilerlemeye açıldığı zamanlarda, yok olup gitmedilerse, daha büyük devlet oluşumlarına entegre edilmişler ve ellerinde tutmaya çalıştıkları özerkliklerini kaybetmişlerdi. Fakat sosyolojiden farklı bir araştırma metodolojisiyle, antropologlar yollarına devam ettiriler; "saha çalışması" dedikleri şeyi gerçekleştirmek için başka alanlar buldular, insanlara merceklerinden baktılar, onlarla bir araya geldiler, ve onların yaptıklarına aşına oldular.

Fakat sosyolojiyle aralarındaki çizgiyi nasıl çezeceklerdi? 1950'lerin sonunda Asya çalışmaları okuduğum Amsterdam Üniversitesi'nde bir antropoloji profesörü antropolojinin geleneğe odaklanması gerektiğini, modernitenin de sosyolojinin konusu olması gerektiğini ileri sürmüştü. Ayrım çizgisini belirlemek en başından zordu çünkü bu ayrımın her iki tarafının da belirleyici özelliklerini tam anlamıyla ortaya koymak mümkün değildi. Her iki disiplinin de halen süregelen arayışı, değişim süreçlerinin neden, nasıl ve hangi süreçlerle evrildiğidir. Her ikisi de

geleneksel ve modern arasındaki zıtlığı somutlaştırmak yerine geçmiş ve şimdiki zaman arasındaki ilişkiyi tartışıyorlar.

1987 yılında mezun olduğum okulda karşılaştırmalı sosyoloji profesörlüğü için aday gösterildiğimde –"Batılı olmayan" ya da "kalkınma" çalışmaları adı altında bir kürsü istememiştim– daha yaşlı bir meslektaşım ve ben Amsterdam School for Social Science Research'ü [Amsterdam Sosyal Bilimler Araştırmaları Okulu] (ASSR) ve küreselleşmenin dinamiklerini tarihsel bir perspektifle araştırmak için sosyoloji, antropoloji ve toplumsal tarihi bir araya getirmeyi hedefleyen bir doktora programını kurduk. Akademik atılımlarımız oldukça başarılı olsa da, ulusal sponsor ajansını ya da Amsterdam Üniversitesi Yönetim Kurulunu programa yeterli finansal destek sağlamaları için ikna etmeyi başaramadık. Bu destek eksikliği nedeniyle ASSR aşamalı olarak sona erdirildi ve Amsterdam Institute for Social Science Research [Amsterdam Sosyal Bilimler Araştırmaları Enstitüsü] olarak yeniden yapılandırıldı. Öğretim üyesi kadromuz sosyoloji ve antropoloji olarak ikiye ayrılmıştır, ve her birinin kendi araştırma profili mevcuttur.

Bu klasik çift yine mi ayrı düştü? Büyük oranda evet, çünkü odakları Batı ve Geri Kalanlar olarak ayrılıyor, bu da günümüzde "daha çok" ve "daha az" gelişmiş için yaratılmış yeni eşanlımlardır. Ayrıma dönüş pek çok açıdan darmadağınaktır ama temel olarak nedeni önde gidenler ve geriden gelenler arasındaki toplumsal ve jeopolitik ayrımların bugünlerde daha eskiden olduğundan daha az anlamlı olmasıdır. İçi boşaltılmış dönüşüm yörüngesi, az gelişmiş ulusların gelişmiş olanları nasıl yakalayacağı, artık geçersiz kılınmıştır. Geri Kalanlar pek çok açıdan Batı'yı takip etmiyor – ve kim bilir, değişimin yönü ve ivmesi belki de tam tersine dönebilir. ■

Jan Breman'a ulaşmak için: <J.C.Breman@uva.nl>

> Halk Sosyolojisinde Avusturya Mirası

Rudolf Richter, Viyana Üniversitesi, Avusturya ve Üçüncü ISA Sosyoloji Forumu (Viyana, 2016) Yerel Organizasyon Komitesinin Başkanı

Marienthal'daki tekstil fabrikası, 1914. Avusturya'da Sosyoloji Tarihi Arşivi, Graz Üniversitesi.

Üçüncü ISA Forum'unun teması, Başkan Markus Schulz tarafından formüle edildi: "İstedığımız Gelecek ve Daha İyi Bir Dünya İçin Mücadeleler". Forum'un gerçekleşeceği yer de bu tema için uygun bir mekan: Avusturya sosyoloji uzun süredir bilimsel etkiyi toplumsal sorumlulukla birleştirmeye çalışıyor.

1930'larda, kükreyen 20'ler Birinci Dünya Savaşı'nın yarısını sardıktan sonra, Avusturya toplumunu Kriz vurdu. İstatistikçi Hans Zeisel'le birlikte Marie Jahoda ve Paul Lazarsfeld ünlü "Marienthal Çalışması"nı yürüttüler. Bu çalışma Marienthal köyünde bir fabrikanın kapanmasından sonra ortaya çıkan kitlesel işsizliğin etkilerini araştırmıştı. Çalışmanın ilk Alman baskısının giriş bölümünde, Marie

Jahoda, araştırmacılarının niyetlerini açıklamıştı: sırasıyla – ilk olarak Marienthal'daki işsizlik sorunun çözümüne katkıda bulunmak, ikinci olarak da toplumsal duruma dair nesnel bir analiz sunmak. Bu amaçlar hala Avusturya sosyolojisine öncülük ediyor: toplumsal sorunlarla uğraşan sistematik bilimsel çabalar.

Daha sonraki bir baskının önsözünde Paul Lazarsfeld, ek olarak, araştırmacıların Marienthal çalışmasında yeni metodlar geliştirmeye çalıştıklarını yazmıştı: köylülerin yürüme hızını ölçmüşler, zaman cetvelleri dağıtmışlar, öğrencilerden dileklerine dair yazılar yazmalarını istemişler, ödünç alınan kitaplara dair kütüphanenin istatistik verilerini kullanmışlar ve ailelerden öğünlerine dair raporlar tutmalarını istemişlerdi.

Forum teması bağlamında, Marienthal araştırmacılarının geleceğe dair hiçbir değer yargısında bulunmadıklarını ya da alternative gelecekler icat etmediklerini not etmek gerekir. Fakat çalışma "daha iyi bir dünya için nasıl mücadele edileceğine" dair bir model sunuyor: çözülmesi gereken bir toplumsal soruna dair daha açık bir anlayış sağlamıştır. Çalışma, işsizliğin topluluk için olduğu kadar bireyler için de getirdiği sonuçlarını göstererek, günlük yaşam örüntülerinin yıkımını ve vazgeçmeye giden yolu detaylı olarak anlatıyor. Bu toplumsal meselenin detaylı anlatısı, politika yapımcıların sorumluluğunu aşık hale getirdi.

Viyana'daki bilimsel topluluk aynı zamanda bir başka grup olan Viyana Çevresi tarafından da şekillendirilmişti. Rudolf Carnap ve

>>

Marie Jahoda, Hans Zeisel, Paul Lazarsfeld and Lotte Schenk-Danzinger'i anan Marienthal Müzesi. Avusturya'da Sosyoloji Tarihi Arşivi, Graz Üniversitesi.

istatistikçi Otto Neurath dahil olmak üzere mantıksal pozitivizmin diğer savunucuları, – Avusturya sosyolojisinde yaygın bir örüntü olan—sosyolojik bilgiyi halka yayma konusunda etkiliydiler. Neurath, sanatçi Gert Arntz 'la beraber görsel istatistiği icat etti ve toplumsal istatistiği kamuya yaymak için Viyana'da "Gesellschafts- und Wirtschaftsmuseum" (Toplum ve Ekonomi Müzesi) kurdu. Müze bugün hala varolmakta.

Fakat, Viyana Çevresi'nin mantıksal pozitivismi bugün Avusturya sosyolojisindeki yönlerden yalnızca biridir. Karl Popper'in eleştirel rasyonalizmi bir başka perspektif ekledi. Ünlü *Açık Toplum ve Düşmanları* kitabı "kapalı" komünist toplumlara karşı enerjik bir polemikti. Kitabın birden bire patlayan bazı bölümlerini bir kenara bırakırsak, Popper'in siyasi argümanı çok açıktı: toplumların geleceğe açık olması gerekir, fakat hepsinin tarihi vardır, ve olacaktır. Toplumlara dışsal etkilere kapamak ve ideal bir dünya inşa etmek için herhangi bir çaba – niyeti ne kadar insani olursa olsun- totaliterliğe neden olur. Bu "istediğimiz gelecek"lerden birisi olamaz.

Yirminci yüzyılın iki dünya savaşı Avusturya bilimi ve Orta ve Doğu Avrupa bilimi üzerinde büyük etki bıraktı. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra Avusturya sosyolojisi sıfırdan başladı,

ve Viyana Üniversitesi'nde bir sosyoloji bölümünün kurulması 1960'ları buldu. Başta çoğu sosyolog temel araştırma alanları olarak kentsel barınma, gençliğin durumu ve nesiller arası ilişkileri inceledi. Avusturyalı sosyologlar, hükümet için, ailenin durumu ve yaşlanan toplumda bakıma dair araştırmalar yaptı ve raporlar koordine etti. 1970'lerden itibaren çoğu araştırmacı göç sorunlarını analiz ederek politika yapıcılara yeni yeni yaklaşımlara dair tavsiyeler verdi. Eşitsizlik ve tabakalaşma hakkında toplumsal yapısal analizler temel araştırma konularıydı. Sosyolojik çalışmalar hala kamusal alanda büyük dikkat çekmeye devam ediyor, sıklıkla gazetelerde tartışılıyor.

Son onyıllarda, belki de Avusturya sosyolojisinin en belirleyici özelliği, toplumsal sorunları sistematik olarak bilimsel ve sosyolojik metodlar uygulayarak çalışmaya dair geniş bir bağlılık oldu. Avusturya sosyolojisinin geleceğinin, ISA Forum'unun blog'unda da görülebileceği gibi, bu gelenek paralelinde olmasını bekliyorum: <http://isaforum2016.univie.ac.at/blog/>

Bilimsel bilginin toplumsal etkisiyle bütünleşmesi, Üçüncü ISA Forum'unun temasıyla yakından bağlantılı sorular ortaya çıkıyor: Ne gibi gelecekler istiyoruz? Ve onlar için nasıl mücadele edebiliriz?

İkinci soruyla başlıyorum: Nasıl mücadele ediyoruz? Benim kişisel görüşüm, sosyologların sosyologlar olarak mücadele etmesi gerektiği yönünde: sistematik olarak, bilimsel olarak, analitik olarak, Jürgen Habermas tarafından bir zamanlar ortaya koyulmuş olan özgürleştirici çıkarla. Sosyologlar için, daha iyi bir dünya için verilecek mücadeleler, toplumsal sorunları anlayabilmek amacıyla sosyolojik metodların ve kuramların iyileştirilmesi için verilecek mücadeleleri içermeli.

Bu bizi ilk soruya getiriyor: Ne gibi gelecekler istiyoruz? Şu anki toplumumuzun toplumsal sorunlarını adlandırabiliyoruz – yalnızca ikisini saymak gerekirse, yoğun eşitsizlik, ve kaynaklara erişimde eşitsizlik ya da farklılıklar–, fakat böyle sorunlardan azade bir ideal gelecek tanımlamak tehlikeli olur. İdeal toplumlar her zaman totaliterdir, özellikle de bir grup insan – bunlar sosyologlar olsa bile- gerçeği bildiklerini iddia ediyorsa.

Spesifik gelecekler istemektense, belki de sosyologlar, Karl Popper'in bir zaman dediği gibi, değişime açık gelecekler, süregelen tarihi olan toplumlar istediklerini beyan etmelidir. ■

Rudolf Richter'e ulaşmak için:
<rudolf.richter@univie.ac.at>

> Amerika Birleşik Devletleri ve Küba: Barışmak Zor

by **Luis E. Rumbaut**, Cuban American Alliance, Washington D.C., ABD ve **Rubén G. Rumbaut**, Kaliforniya Üniversitesi, Irvine, ABD

Küba Devrimi'ne ne oldu? José Martí'nin heykeli Havana'da Plaza de la Revolución'un karşı tarafındaki Che Guevara imgesine bakıyor.

Geçen Aralıkta, on üç dakikalık konuşmasında Başkan Obama Küba'nın ekonomisini boğmak için tasarlanmış 53 yıllık politikayı başarısızlık olarak değerlendirdi. Amerika Birleşik Devletleri – ya da, en azından, Yürütme Organı – iyi komşular ve ticaret ortakları olmak niyetiyle diplomatik ilişkileri onararak yeni bir yaklaşım deneyemeye hazırdı. Küba'nın ulusal lideri ve 19. Yüzyıl sonunun büyük entellektüeli José Martí'nin sözlerini tekrar edersek, müzakereler sessizlik içinde yürütülmeliydi, çünkü yerleşik çıkarlar barış görüşmelerini daha henüz başlamadan batırabilirdi.

Aniden bu çıkarların dar görüşlü olduğu ve kendilerine hizmet ettiği açığa çıkarılmıştı. Amerikalı şirketler tarafından oluşturulan tehditle karşılaştırıldığında devrim karşıtı tehditler hiçbir şeydi. Bu şirketler, özellikle turizm alanında, dünyanın dört bir yanından şirketlerin Küba'ya yerleşmelerini uzaktan izliyordu. Çok daha fazlası mümkündü: tarım, hayvancılık, hafif sanayi, araçlar, tüketim malları, inşaat, barınma ve ulaşım, hatta yüksek teknolojik biyotipta ortak girişimler.

Başkanlar Raúl Castro ve Barack Obama
Amerikalar Zirvesi'nde el sıkışıyorlar,
Nisan 2015.

Bugün, hem büyük hem küçük işletmeler başkanı destekliyor. Son dönemde gevşetilmiş kurallar altında giderek daha çok insan seyahat ediyor. Daha çok Kübalı göçmen ve ziyaretçi Miami ve Havana arasında seyahat etme özgürlüğünü verili kabul ediyor. Miami'nin müfritlerinin çoğu Fidel ve Raúl kadar yaşlı; devrimin başında varlıklarını kaybetme deneyimini yaşamamış olan yeni gelenler, onların yerini alıyor. Bugün, yeni politika durdurulamaz bir dalgayı benziyor. Fakat, olanaklar uçsuz bucaksız olduğu gibi, normalleşme yolundaki zorluklar da bir o kadar büyük. Diplomatik ilişkileri onarmak yalnızca bir ilk adım.

> Güncellenmiş Küba Modeli

Yıllar önce, Obama'nın duyurusundan çok önce, Küba yeni ve gerekli bir ekonomik yaklaşıma tartışmaya başlamıştı. Tartışmalar, kullanılmayan toprağın hibesi, küçük işletmelerin yasallaşması, kamu teşebbüsleri için yeni özerklikler, ve tarımsal ve tarımsal olmayan kooperatiflere destek gibi konuları içeren kapsamlı rehberlere yol açtı.

Şüphesiz, Küba kesinlikle daha çok yerel üretilmiş gıda ürünlerini ithal ürünlerin yerine koymalı, daha çok gıda üretmeyi başarmalı. Önemli yer tutan küçük çiftçiler ve kooperatifler gelirlerini arttığını görmeli ve yeni kentsel sanayilerden gelecek bir talep yaratmalı. İyileştirilmiş hizmetler ve artan ücretler sayesinde insanlar çok daha iyi maddi koşullara kavuşacaklardır. Tasarı bu olmakla birlikte, şu ana kadarki sonuçlar eşitsizdir. Temel tarımsal girdilerin elverişliliği; kentsel ve kırsal kesim arasında güvenilir ulaşım; ürünlerin soğutulması; yeterli koli ve çuval miktarı; çiftlik araçları ve yakıt ve yetersiz altyapı yüzünden geri bırakılmış bir sistemin ihtiyacı olan başka pek çok güncelleme, resmi bulandırmaktadır.

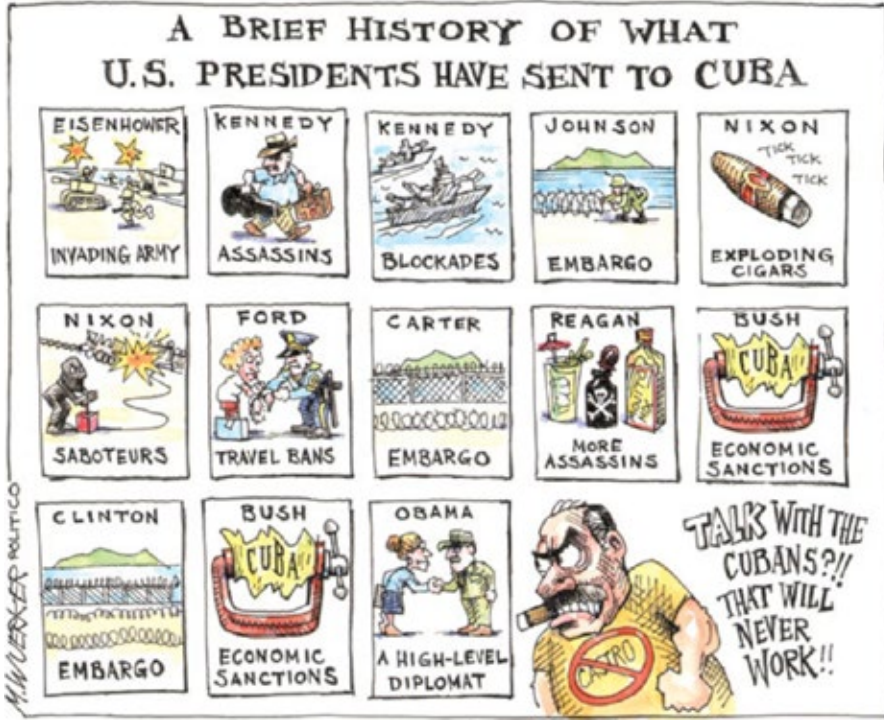
Kübalı girişimciler genelde yetersiz; küçük işletme yönetimi, sözleşme hazırlama ve genel muhasebe gibi alanlarda becerileri noksan. Bu beceriler yalnızca mali durumun sağlığı için değil aynı zaman vergi toplayabilmek

için de önemlidir; devlet küçülüp özel sektör genişledikçe bu yeni bir endişe olarak varolmaktadır. Özellikle şeker, turizm, madenler, petrol ve rafineriler, sağlık, biyo-tıp, eğitim, trenler, hava ulaşımı alanlarında hakim kalacak olan kamu sektörü, verimliliğini de iyileştirmeli. Küba iki olağandışı zorluklarla karşı karşıya: para birimlerini (peso ve çevrilebilir peso) konsolide etmek ve nüfusun yaşlanması.

İlki uzun zamandır popüler bir talepti. Hükümet yavaş yavaş harekete geçiyor, ve daha güçlü olan çevrilebilir peso'nun, ağırlıklı olarak çevrilemeyen peso'yu kullanan vatandaşlarının erişiminin dışında olduğunu fark ediyor. Dışarıdan –özellikle de Güney Florida'dan- dolar ve mal girişi, ülke dışında onlara destek olan akrabaları olup olmadığı faktörüne göre hanehalkları üzerinde farklı etkiler gösteriyor.

Küba'nın yaşanan nüfusu ise ona özel bir durum değil, fakat ona özel zorluklar yaratıyor. Küba'nın tıp alanındaki gelişmeleri insanların onyıllar öncesinden daha uzun yaşadığı anlamına geliyor; fakat iyi eğitilmiş genç insanların göç etmesi ve kentleşme resmi karmaşıklştırıyor. Genç işçilerin azalan oranı özellikle yeni toprak kullanımı planlarını karmaşıklştırıyor; tarımın, toprak bilimi, toprak işletmesi, pazarlama ve ilgili alanlarda eğitilmiş olanlar da dahil olmak üzere, gençlere ihtiyacı var. 2002 ve 2012 nüfus sayımları arasında Küba'nın nüfusu, 19. yüzyıldaki bağımsızlık savaşından beri ilk kez düştü. Bu düşüş düşük doğum oranları ve göçlerden kaynaklanıyordu. Bu 10 yıl içinde 330,000'den fazla Küba'lı ABD'de yasal kalıcı oturma izni kazandı.

Küba'nın yeni ekonomik planları tarımsal üretkenliği arttırmaya dair çabaları içerirken, diğer yandan da küçük işletmeler, kamu teşekküllerinin iyileştirilmiş yönetimi, Mariel'deki yeni liman, Amerika Birleşik Devletleri'nden açık (ve potansiyel olarak yüksek oranda) turizm, ve bütün ülkelerle daha serbest ticaret de yeni bir geleceğe katkıda bulunmalı.

> ABD'nin Devam Eden Çıkarları

Amerika Birleşik Devletleri'nin politika değişikliği iyi niyetten değil, daha geniş endişelerden kaynaklanıyor. Bölgede, ALBA-CTP, Unasur ve Celac gibi organizasyonların başarısı dahil olmak üzere, pek çok şey değişti. Bu organizasyonların hiç biri ABD'yi içermiyor, ki bu da geçmişten sert bir kopuştur. Geçmişte Amerika devletleri arasındaki hiçbir organizasyonun ABD'ye onursal bir yer ayırmaması söz konusu olamazdı. Aynı zamanda, Rusya ve özellikle de Çin, Latin Amerika ve Karayipler'e doğru adım atmaktadır.

Geleneksel müttefikleri, ABD'nin onlara Küba politikalarına uyum sağlamaları konusunda ısrar etmesine içeriyorlardı. Geçtiğimiz yıl Birleşmiş Milletler'de yalnızca İsrail ambargo lehinde oy kullandı. Amerika Birleşik Devletleri Küba'yı görmezden gelemezdi. Aksine, Küba dünyanın diğer ülkelerinden şükran ve saygı kazandı. Barış sağlanamamış olsa da, Küba o savaşı kazandı.

Amerika Birleşik Devletleri Küba'yı o ya da bu şekilde bağımlı neoliberal bir adaya dönüştürme amacını sürdürmeye devam edecek. Bu öngörü, Washington'da iktidarda olacak parti ya da başkandan bağımsız olarak da, ve ABD şirketleri böyle bir dış politika olmasızın karlı ticaret fırsatları bulacak olsa da geçerlidir.

> 2016 ve 2018 Seçimleri

Önümüzde ne var? Obama'nın başkanlığı 2016'da bitiyor. Cumhuriyetçilerin hem Beyaz Saray'ı hem de her

iki kongre binasını da ele geçirmeleri mümkün. Cumhuriyetçiler Beyaz Saray'ı alabilirler; onların adaylarının çoğu Küba'daki rejim değişikliğini yerin getirilmemiş bir söz olarak baltalıyorlar. Demokratların da kendi Kongre müfritleri var; önde giden başkan adayları, adanmış bir neo-liberal ve "yumuşak güç" uygulayıcısı, Latin Amerika ve Karayipler'i kocasının başkanlığının yıllarındaki hallerine, yani Venezuela'da Hugo Chávez'in seçilmesinden önceki görünümüne döndüreceğini söyledi. Ambargoyu yürürlüğe sokan federal yasa yalnızca Kongre ve Senato'nun çoğunluk oylarıyla kaldırılabilir.

2018'de Küba'nın yeni bir başkanı olmalı, bu kişi muhtemelen Başkan Yardımcısı Miguel Díaz-Canel olacaktır. Yeni ekonominin ve yeni toplumun idaresini devralacaktır. Piyasa güçlerinin işlemesi için alana sahip olmasına ve yeni girişimci sınıfın duruşunu sağlamlaştırmasına rağmen, Küba'nın sosyalist kalacağını ilan etmiştir.

Pek çok ülke süpergücün ve inatçı adanın bir uzlaşma bulmasını umuyor. Bu, mümkün. ABD'de siyasi, Küba'da ise ekonomik olmak üzere yeni politikalar, karşılıklı faydalı ilişkiler çağı hamlesinin lehine; fakat 55 yıllık anlaşmazlık da yakın zamanda unutulacak değildir.

Şimdilik, bildiğimiz tek bir şey var: ABD ve Küba birbirlerinden 90 mil uzakta olmaya devam edecekler. ■

Rubén G. Rumbaut'ya ulaşmak için: <rrumbaut@uci.edu>

Luis Rumbaut'ya ulaşmak için: <lucho10@earthlink.net>

> Irkçılık ve Devrim Üzerine:

Kübalı Aktivist Norberto Mesa Carbonell ile Söyleşi

1959'dan beri, Küba devrimi ırkların eşitliğine adanmıştı. Köleliğin yalnızca 1886'da kaldırıldığı bir ülkede, devrim, evrensel eşitlikçi politikaları ve açıkça ırk ayrımını kaldırmaya olan bağlılık sayesinde pek çok siyahi Kübalı'ya toprak ve eğitime ilk erişimlerini sağlamıştı. Eleştirel akademisyenler bile, radikal demokrasi açısından yetersiz olduğu halde, Küba'nın ırk eşitsizliğini silmek için diğer tüm toplumlardan daha çok şey yaptığını ileri sürmektedirler.

Fakat 1990'ların başında Küba'nın "Özel Dönem"i başladığından beri, kaynaklar ciddi şekilde kısıtlanmıştır. Piyasa odaklı reformların bedeli, renk körü olmayan, artan eşitsizlikler olmuştur. Irksal gerilimler somut bir biçimde artmıştır. Bu eğilime karşı çıkmak için, birkaç siyasi sanatçı ve kamusal entelektüel, kısmen hükümetin desteklediği "Latin Amerika ve Karayipler Bölgesel Afro-Soyu Birleşimi, Küba Şubesi"ne (İspanyolca kısaltması ARAAC) bağlı, canlı bir ırkçılık karşıtı aktivist ortamı yaratmışlardır.

Görüşmeyi yapan Luisa Steur'un, gözleri siyasi tutku ateşiyle yanan, sandalyesinde öne doğru kaymış, altmış yaşında siyahi bir adam olan Norberto Mesa Carbonell'le ilk tanışması ARAAC'in bir aktivitesinde olmuştur. Aşağıdaki bölümler 2014 sonu ve 2015 başında yapılmış birkaç uzun görüşmeden alıntılanmıştır. Luisa Steur Kopenhag Üniversitesi'nde çalışmakta ve Küba'da araştırma yapmaktadır. Bu röportajın uzun bir versiyonu Global Express'te bulunmaktadır.

<http://isa-global-dialogue.net/?p=4222>

Norberto Mesa Carbonell.

LS: Norberto, bize biraz kendinden bahsedebilir misin?

NMC: Siyasi olarak karmaşık bir insanım. Devrimin ilk büyük kampanyası Küba Okur Yazarlık Kampanyası (1961) idi; diğer insanlara okuma yazma öğretmeye başladığımda henüz on yaşıma yeni girmiştım! 1963 yılında, Flora fırtınası adayı kırıp geçirdiğinde on üç yaşındaydım, Oriente'de bir ekiple kahve topluyordum. Mayıs 1966'da büyük bir ordu seferberliği olduğunda on altı yaşında bile değildim: ama işte oradaydık, toplarında arkasında Amerikan gemilerini bekliyorduk! Yani devrim pratiğiyle büyütülmüştüm. Diğer yandan, çok okudum. İşçi grubumun lideri, bir parti hücresinin örgütleyicisiydim.

>>

Devrimin hayatımda büyük bir anlamı vardı. Fakat 1980’de partiyi terketmeme neden olan bir olay oldu. “Mariel Tekne Göçü” sırasında pek çok fakir insan, çoğu siyahi, Küba’yı fakirlik ndeeniyle terk ediyordu. Onlara vatan hainleriymişler gibi davranmamız, yumurta atmamız gerekiyordu. Kendimi buna katılmayı reddeden bir genç yoldaşın eleştirildiği bir toplantıda bulmuştum. Onu partiden attılar! O toplantıdan çıkarken, eğer kardeşim o teknede gidiyor olsaydı ve insanlar ona öyle, bir pislik gibi, davransalardı, önce benimle dövüşmeleri gerekirdi diye düşünüyordum. Böylece, istifamın kabulünü isteyen bir mektup göndermeye karar verdim. Bu büyük bir vicdan meselesiydi.

Devrim, siyahiler için de dahil olmak üzere, pek çok olumlu şey başardı. Bu nedenle yönetici kurumlara hitap etmeye, onlara kamusal mektuplar göndermeye devam ediyorum; siyasi muhaliflerin aksine, hala bu kurumlarla ilgili olumlu düşüncelerim var. Ve Fidel’in tanımına göre devrimci olarak kaldım. Siyahilerin çoğunluğu devrim yanlısıdır – ki devrimin siyahi insanlara getirdiği her şey göz önünde bulundurulduğunda bu mantıklıdır. Fakat bu sonsuza dek “minettar” olmamız gerekiyor demek değildir.

Böylece 1990’lar geldiğinde, ırksal eşitsizliler de dahil olmak üzere artan eşitsizliklerle beraber ırk ayrımcılığıyla mücadele etmek için *Cofradía de la Negritud’ü* [Zenci Kardeşliği] kurduk. *Cofradía* ile ilgili tehditkar olan şey, siyasi muhalifler olarak etiketlenememizdir. Eleştirel olsak da sosyalist söylem içinden hareket ediyoruz: basitçe ırk ayrımcılığı olan sosyalizm istemiyoruz! Mücadelemiz Komünist Parti’yi Küba’daki ırkçılık sorunuyla yüzleşmeye çağırıyor. Parti açık bir şekilde sorunu ele almadığı sürece, diğer kurumlarda harekete geçme konusunda tereddüt edeceklerdir.

LS: Bugün Küba’da ırkçılıkla bağlantılı en büyük sorunlar nelerdir? Ve bunları kendiniz deneyimlediniz mi?

NMC: Siyahilerin örgütleri genelde “ırkçı” olma suçlaması ile baskı altındadır. Siyahilerin olumlu bir kimlik oluşturmak için az fırsatları olmuştur. Bunu adanlar (ileri gitme) nosyonunda görebilirsiniz. Bu, beyaz bir insanla evlenip siyahilikten kurtulmak anlamına gelir! Bu beyazlaşma ideali insanların ırk durumlarıyla ne ölçüde özdeşleşebileceklerini sınırlıyor. Bu da bugünkü en ciddi ırksal sorunlarla yüzleşmeyi zorlaştırıyor. Bunlar da siyahilerin Küba ekonomisindeki iyi ücret ödeyen pozisyonlardan dışlanmaları ile ilgili.

Benim ilk elden bazı deneyimlerim var. Yıllarca Hemingway Marinasi’nda çalıştım. 1997’de, bir komşum oradaki dükkanların patronu olduğunda başladım. Gidip benim için bir iş olup olmadığını sordum – ne de olsa aynı köy-dendik, daha önce beraber çalışmıştık. O zamana kadar uluslararası otellerin resepsiyonlarında deneyimlerim olmuştu, ayrıca İngilizce de konuşuyordum. O da dedi ki,

“Norberto, sana yardım edeceğim, ama beni dinle, ne demek resepsiyonda ya da dükkanda çalışabilir miyim? Bu mümkün değil. Seni depoya koyacağım *çünkü burada, Hemingway Marinasi’nda siyahiler halkla iletişim halinde çalışmazlar.*” Ve evet, bu kişi eskiden bir parti lideriydi! İşe ihtiyacım var, o yüzden “Ah, evet, depo, neden olmasın...” dedim.

Bir süre sonra kapı görevlisi aradıklarını duydum ve bir pozisyon garantilemeyi başardım. Beş kişiydik – diğer ikisinin yüksek yerlerde destekleyenleri vardı ve kendilerini güvende hissediyorlardı. Diğer yandan ben ve diğer iki kişi, ki üçümüz de siyahiydik, aslında İngilizce öğreniyorduk. Fakat otelin o kadar çok kapı görevlisine ihtiyacı yokken yeniden eğitime ilk gönderilenler kimlerdi? Tabi ki, biz üç siyahi, yani aslında gerçekten İngilizce konuşan kişiler! Ben güvenlik görevlisi olarak eğitildim. Bizi gönderdiklere yere girdiğim zamanı hatırlıyorum. Turizm sektöründe çok az siyahi vardı, fakat orada, fazla personeli yeniden eğitim için gönderdikleri yerde, insanların en az %60’ı siyahiydi!

Fakat işler daha da kötüleşti: beni tümüyle yasadışı olarak işten çıkardılar. Sendikaya şikayet ettim ama hiç bir şey olmadı. Ceza Kanunu’nda bulunan eşitlik hakkının ihlali temelinde bir dava açmaya kara verdim. Önce bir avukatlık bürosuna gittim, oradan belediye Savcılığı Ofisine gönderildim, o da beni polis karakoluna gönderdi. Memura eşitlik hakkına dair bir şikayette bulunmak istediğimi söylediğimi hatırlıyorum. Bana tümüyle anlamaz bir şekilde baktı: “eşitlik hakkının ihlali mi??” “Evet, compañera, otel müdürünü ırk ayrımcılığı ile suçlamak istiyorum!” Kalakalmıştı. Birim başı şikayetimi aldı – ve bir inceleme başlattılar! Otel karman çorman olmuştu: polis soruşturmacı işi ciddiye aldı ve otel müdürü başka bir otele transfer edildi. Fakat dana sonra savcıdan şikayetim konusunun cezai bir suç teşkil etmediğine dair bir mektup aldım; temyiz mümkün değildi. İşte öldüğü yer tam orasıydı.

Cubatur işe almak için turist rehberleri arıyordu. Koşarak gittim; otel deneyimim ve İngilizcemle iş için mükemmel şekilde kalifiyeydim. Müdürün orada olmadığı, ertesi gün gelmem gerektiği söylendi. Üçüncü gün, ben müdürü beklerken iki beyaz adam benim beklediğim iş hakkında konuşarak içeri girdi. Meğer müdür içerideymiş! İçeriye girerken bu iki oğlana katılmak istediğimi söylediğimde artık yer olmadığı söylendi.

Bu sorunlar Küba’daki daha iyi bütün işler için mevcuttur. Hayatımın çoğunda Küba’nın enileri mandıralarından birinde genetisyen olarak çalıştım, Holstein inekleri yetiştiriyordum. Başında yüksek rütbeli toplantılara katıldığım oradaki diğer hemen hemen tüm katılımcıların beyaz olduğunu farkettiğim zaman üzerine çok düşünmedim. Şimdilerde daha çok dikkat ediyorum. Beyazların, işleri için kalifiye olan siyahilerin yerlerini aldıklarını çok kere gördüm. Küba’nın prestijli biyo-eczacılık işletmesindeki son işimde de oldu: Tüm siyahi profesyonellerden kurtulmaya çalışıyorlardı –

Bugün Küba'da ırkçılığın yeriyile ilgili belirsiz bir yorum. "Agua blanca, agua negra," [beyaz su, siyah su] Afro-Küba kültürüne saygı için, bir komünite sana inisiyatifinin parçası olarak Havana'nın merkezinde Callejón de Hamel'in üzerindeki su tankerlerine yazılmış.

en çok da aktivizmim yüzünden benden. Pek çok siyahi meslektaşım taciz yüzünden istifa etti. Sonunda ben de erken emekli olmaya karar verdim.

Geçen sene örgütümüz CTC'ye (Küba Merkezi İşçi Sendikası) açık bir mektup yazarak bu ırkçılığı kınamalarını istedi. Fakat bir şey yaptılar mı? Hiçbir şey. Partinin liderliği ele alarak sorunun varolduğunu kabul etmelerine ihtiyacımız vardı. Bu olmadığı sürece başka hiçbir sivil toplum örgütü bunun hakkında konuşmayacak. "Başarılı ve sürdürülebilir bir sosyalizm inşa etmek" günün düzeni. "Başarılı ve sürdürülebilir", harika – ama ya ırkçılık?! Tüm bu yeni ekonomik reformlar, yabancı yatırım çekmek, *cuentapropismo* (küçük işletmeler) arttırmak – tüm bunlar ülkedeki ırk eşitsizliğini daha kötü yapacak.

LS: Küba'daki ırkçılığın ekonomik sorunu çoğunlukla daha kalifiye, daha eğitimli siyahi işçileri mi etkiliyor?

NMC: Küba'daki ırkçılığın temel sorunu yoksulluk. Pek çok siyahi genç üniversiteye gidemiyorum. Çoğu okumak yerine ailelerini geçindirebilmek için küçük işlere giriyorlar. Buraya bin tane Pakistanlı genci tıp okumak için getirip eğitimlerinin ücretini öderken nasıl oluyor da beş bin yoksul Kübalı gence okuyacak parayı bulamıyoruz? Bu devrim "mütevaziler tarafından, mütevaziler için"di – ve şimdi yalnızca parası olan aileler çocuklarını okutabiliyor?

Küba'da yabani ot dolu binlerce dönüm olduğunu biliyor-sun, çünkü insanlar toprakta çalışmak istemiyorlar. Aynı zamanda şehirlere göç etmiş ama yaşayacak düzgün bir yer bulamayan bu kadar insan var. Önerim, kırsala taşınmak isteyecek siyahi aileler bulmak ve bir tarımsal topluluk oluşturmak. Tabi, çok desteğe ihtiyaçları var, girdiler, traktör, vs. Neden birkaç sivil toplum örgütünden bunu finansal olarak desteklemelerini istemeyelim? Tabi Küba devletinin onlara toprağın sahipliğini vermesi gerekiyor. Bugünlerde toprak her yerde satılıyor, o zaman neden olmasın? Burada, Küba'da ondokuzuncu yüzyılda bazı çiftlikler hür siyahilere aitti, özellikle Oriente bölgesinde. Pek çok hür siyahi [İspanya'ya karşı] Bağımsızlık Savaşı'nda savaştı – Özgürlük Ordusu'na katılmak için çiftliklerini bıraktılar. Fakat Amerikan şirketleri topraklarını satın aldı, çünkü tapuları düzgün şekilde kaydedilmemişti. Bu siyahilere ne oldu? Protesto etmeye hazırıldılar elbette. Topraklarını geri almak için çoğu 1912'de Doğu bölgesinde Partido Independiente de Color'un öncülüğünü yaptığı isyana katıldılar. Sonrasındaki baskı döneminde çoğu öldürüldü.

Dolayısıyla bugünkü yeniden yerleştirme programı bir tarihsel adalet meselesidir – bu hükümetin insanlara toprak vermesi büyük bir jest olur. Bu isteyenler için olmalı – siyahi aileler için bir tarihsel adalet programı, fakat bazı beyaz aileler de katılmak isterse, neden olmasın? Fakat siyahiler için bu, ekonomik durumların düzeltmek için varolan birkaç yoldan biri.

LS: Bugünlerde nasıl geçiniyorsunuz, Cofradía'nın aktivitelerini organize etmek için nasıl kaynak buluyorsunuz?

NMC: Peso ile ödenen emeklilik maaşımla yaşıyorum, ve bu kolay değil. Geceleri zengin bir adam için bekçi olarak çalışıyorum, ayda 30 dolara. Bu kadar az parayla organize olmak zor – uzaktan gelen insanlar en azından yiyecek bir şey bekliyorlar. Bazen basitçe paramız olmadığı için ya da herkes "lunchado" [iki yakasını bir araya getirmek] ile çok meşgul olduğu için toplantıları ertelememiz gerekiyor. Ama en azından insanlar bunu gizli amaçlar için değil, samimiyetten yaptığımızı biliyor. Ve kesinlikle devam edeceğiz. Torunlarımla benim karşılaştığım sorunlarla ya da daha kötüleriyile karşılaştıklarını, devrimden önceki halimize düşüğümüzü düşünmüyorum. ■

Luisa Steur'a ulaşmak için: <luisasteur@yahoo.co.uk>

Norberto Mesa Carbonell'a ulaşmak için: <nmesacarbonell@gmail.com>

> Havana'yı Süpüren Haberler¹

Luisa Steur, Kopenhag Üniversitesi, Danimarka

Havana'nın merkezinde bir çöp kamyonu.
Fotoğraf: Luisa Steur.

Obama'nın ABD ve Küba'nın tüm ilişkilerini onaracaklarını duyurduğu 17 Aralık 2014 günü, Havana'da unutulmaz bir gündür. Eski bir boksör, yeni sokak süpürücüsü ve *muy fidelista* (Fidel'e çok bağlı) olan Juan, haberi bir gün çöpte bulduğu ve bu Merkez Havana mahallesindeki temizlik hizmetleri ofisine kurduğu yarı kırık televizyonda duyar. Juan, Raúl Castro's konuşmasının parçalarından Beş Küba Kahramanı'nın beşinin de artık özgür olduğu öğrenir, ve duyguyla dolar: sonunda yıllardır marşlarla ve Küba'nın dört bir yanındaki sokak resimleriyle desteklenen talepler gerçekleşmiştir. Fakat akşam olduğunda ve onu her zamanki lucha'sında (mücadele), çöplerin içinde nakit için satabileceği tenekeler ararken bulduğumda, çalışma arkadaşlarının arasında daha gündelik bir tartışma başlar:

kahramanların Küba'ya döndüklerinde hapishanede kaldıkları tüm o yıllar için geri ödeme alacakları doğru olabilir miydi? Ve hatta bir araba ve bir ev? Juan'ın hiçbir ödemenin onların bir yanki hapishanesinde çektikleri acıları geçiremeyeceğine dair yaptığı zorunlu yorum, çalışma arkadaşları tarafından agnostik bir sessizlikle karşılanır.

Juan'ın komşusu Mari, haberleri işverenin düz ekran televizyonunda yasadışı bir Miami kanalından seyreder. Yayın, bir uçağı Küba ordusu tarafından düşürülmüş bir ABD pilotunun çılgına dönmüş kızına odaklanır. Pilot, kızın "insani müdahale" olarak adlandırdığı ama Küba'nın "terrorist saldırı" olarak gördüğü ve Beşliden birinin Küba otoritelerini haberdar ettiği olayda düşürülmüştür. Mari'nin işvereni, Mari'nin temizlediği turist evinin sahibidir; Mari'ye

>>

hemen işine geri dönmesini söyler. “*Bu chica*”, işveren mırıldanır, “tek yaptığı Meksika’da çalışmanın hayalini kurmak – gerçek işin, *kapitalizmde*, ne olduğuna dair hiçbir fikri yok”. İşvereni giderken Maria meydan okurcasına karşı koyar, “Cadı – bakalım bensiz ne yapacak. Turistlerin bu eve gelmesinin tek sebebi benim!” İyimserlikle de ekler, bu haberlerle birlikte Meksika’ya gitmeye ihtiyaç yoktur: kesinlikle Küba ekonomisi tekrar başarılı olacaktır, daha çok turist gelecektir, hayat daha parlak olacaktır.

Fakat Juan ve Mari gibi insanlar için hayat daha parlak olacak mı? Pek çok Kübalı gibi onlar da değişimin olumlu olacağını varsayıyorlar. Ekonominin açılması dolarların içeri akacağı anlamına geliyor; hayat standartları karnelerin yeterli gıdayı garantilediği ve Küba vatandaşlarının cömert sağlık ve eğitim fırsatlarından faydalandıkları, 1989 öncesi seviyesine dönecek. Az sayıda kişi 17 Aralık 2014’ün Küba’nın, özelleştirme, piyasalaşma, devlet dönüşümü ya da eşitsizlikle belirlenen sosyalizm-sonrası yörüngesinin başlangıcı olabileceği olasılığını göz önünde bulunduruyor.

Juan’ı ele alalım: kamu çalışanı bir sokak süpürücüsü olarak 800 peso civarında (yaklaşık 32 dolar) kazanıyor – aynı kurumdaki patronlarından daha fazla. Fakat Juan’ın patronlarının çoğu (çevrilebilen peso ile gecesi ortalama 30 dolara) turistlere kiraladıkları gayrimenkulleri almakla meşguller; uluslararası bağlantılarını sürdürüyorlar ve genelde örgütsel imtiyazlarını piyasalarda kazançlı bağlara dönüştürüyorlar. Juan’ın ek para kazanmak için tek umudu külüstür çöp arabası, bir de bir aktiviteden sonra temizlik yapması için ona para verebilecek komşuları. Karnesi yalnızca temel ihtiyaçları garantiliyor – sebzeyi ya da eti değil, ya da kronik ülseriyle başedebilmesi için ihtiyacı olan sütü değil. Havana’da on yıldan sonra hala kayıtlı bir adresi yok; doktor reçetesi olmadan omeprazolunu karaborsadan satın almak zorunda. Endişesi devlete ait belediye hizmetlerinin “kooperatifler”e dönüştürüleceğine dair dedikodularla birlikte artmış durumda. Böyle bir süreç ücretleri arttırabilir fakat aynı zamanda –muhtemelen Juan da dahil olmak üzere—işçiler işten de çıkarılabilir.

Mari’nin en azından kayıtlı bir adresi ve bazı sosyalist hizmetlerinin tekerlerini ailesinin lehine çevirebilecek kadar nakit parası var. Fakat kendi hesabına çalışan bir işçi

(*cuentapropista*) olarak – Küba’da büyüyen bir kategori-kazancı yalnızca ayda 40 dolar, güvencesi, sigortası ya da emekliliği yok. İşvereni onu kaydetmeyi reddettiği için, müfetişler rüşvet istiyor; Mari’nin işvereni bu harcamaları ona yaptırıyor. Bu da kazandığı ücreti sıfıra indiriyor ve onu tümüyle turistlerin bahşişlerine mecbur kılıyor. Mari ve işvereni neyin turistleri eve çekeceğine dair kavga ediyorlar, fakat müzakere yapısal olarak eşitsiz: bahşişlerle bile Mari anca haftada 25 dolar kazanırken işvereni gecede 50 dolar kazanıyor. Mari doğru düzgün bir emeklilik maaşı ya da birikimi garantileyemeden yaşlanma ihtimaliyle karşı karşıya, yoksulluğun kenarında yaşıyor.

Bu hikayeler ne yazık ki Doğu Avrupa’nın sosyalizm sona erdikten sonraki deneyimlerini hatırlatıyor. Orada yeni “kooperatifler” çok işçiyi mülksüz bırakmış, eski devlet idarecileri örgütsel imtiyazlarını (sözde) mülk hakkına çevirmişler ve özelleştirmeleri heyecanla desteklemişlerdi. Küba’da büyüyen bir kentsel kulak sınıfı, – turizm ve emlak işlerinden faydalanan mülk sahipleri- daha çok deregulasyon, mülk tapuları garantisi, ve indirilmiş vergiler için zorlayabilir. Tüm bunlar çoğu sıradan işçinin zararına olur ve sosyalist güvenlik ağını daha da inceltebilir.

Elbette, Küba Doğu Avrupa değil. Küba’nın sosyalizmi, gerçek, uzun süre beklenmiş, sabırla hazırlanmış, halk tarafından desteklenmiş bir devrimle inşa edildi, Sovyet işgaliyle değil. Sosyalizm ve devrim Küba’da otokton; bu gerçek hem işçilerin gururunda hem de Havana’nın merkezine damga vuran canlı populist sosyalist *savoir vivre*de görülebilir. Değişen uluslararası bağlamda Küba muhtemelen sosyalizm sonrası yerine yeni bir sosyalizm yörüngesini takip edebilir – fakat bunun olması için sosyalizm sonrası yörüngesinin içerebileceği riskeri kabul etmek ve kamusal olarak tartışmak gerekebilir. ■

Luisa Staur’e ulaşmak için: <luisastaur@yahoo.co.uk>

¹ Saha çalışmasını Eylül 2014 ve Ocak 2015 tarihleri arasında Havana’da, Juan Marinello Kültürel Araştırma Merkezi’ne bağlı olarak gerçekleştirdim. Orada düzenleyicilerinden biri olduğum (9-12 Ocak 2015) “Uluslararası sosyo-kültürel antropoloji semineri”nin katılımcılarına ve IUAES’den (International Union of Anthropological and Ethnological Sciences) Küresel Dönüşümler ve Marxist Antropoloji Komisyonu’ndan misafirlere bu makalede kullandığım içgörüler için teşekkür ederim. Makalede adı geçen işçilerin adları değiştirilmiştir ve kısmen kurgulanmışlardır.

> Ayçiçeği Hareketi ve Tayvan'ın Savaş Hazırlığında Olan Sosyolojisi

Ming-sho Ho, Ulusal Tayvan Üniversitesi, Tayvan

Sosyolojinin kamusal rolüne meydan okuyan Tayvan'ın Ayçiçeği Hareketi.

Çin ile yapılan kapsamlı ticaret serbestisi anlaşmasına yönelik protestolar, Tayvan'daki üniversite öğrencilerinin 18 Mart 2014 akşamında ulusal parlamentoyu basması, birden bire parlamentonun 24 günlük işgaline ve akabinde siyasi krize yol açmıştır. Ayçiçeği Hareketi olarak adlandırılan bu hal, 6 ay sonra Hong Kong'da gerçekleşen Şemsiye Devrimi ile sıkça ilişkilendirilmekte ve kısmen bu devrim Ayçiçeği Hareketi'nden ilham almaktadır. Muhafazakar Kuomintang'ın 2008'de ulusal gücü tekrardan kazanmasından itibaren süregelen aktivizm de göz önüne alındığında, Ayçiçeği Hareketi muhtemelen Tayvan'daki en geniş kapsamlı ve uzun süren kolektif ihtilaf olmaktadır. Nihayetinde, bu hareket, tartışmalı serbest-ticaret anlaşmasının yasama legislative sürecinde durdurulmasıyla barışçıl yollarla sonlanmıştır.

Muhafazakar bir siyasi kültüre sahip ve sivil itaatsizlik geleneğindne yoksun olan Tayvan, radikal protestolar için verimli bir yer değildir. Ancak, Ayçiçeği Hareketi, gözle görülür olarak en az üç nedenden dolayı halkın desteğini almıştır: İlkin, demokratik süreçlerin savunulmasına

çalışarak, uluslararası müzakerelerde gözetim ve şeffaflık talep etmiştir. İkincil olarak, serbest ticarete karşı protestolar yapmış, üçüncü olarak ise, Çin'e karşı ulusal bir hareketliliği ifade etmiştir. Bu olağanın dışındaki rejim-karşıtı protestolar, Polonya'daki sosyal korumaya dair unsurlar taşımaktadır, ücretli çalışanlar ve demokrasi pahasına büyük şirketlere fayda sağlayan karşılıklı alı-verme olarak algılanan Çin'in Tayvan üzerindeki territoryal hırısı, "boğazlar arası ekonomik mübadelenin teşvik edilmesi" yönünde beyan edilmiştir.

Tayvan'da öğrencilerin ve öğretim görevlilerinin oluşturduğu sosyolojik topluluk, bu emsalsiz protestoya derinden bağlıdır. Ayçiçeği liderlerinin ulusal düzeyde derslerin boykot edilmesi çağrısına karşılık olarak Tsinghua, Taipei ve Sun Yat-sen Üniversiteleri'ndeki sosyoloji bölümleri, üst düzey idarecileri ve Eğitim Bakanlığı'na karşı koyarak, eğitim-öğretime ara vermiştir. Birçok profesyonel sosyolog, kuşatma altındaki parlamentonun çevresinde ve kampüste tartışma toplantıları düzenlemiştir. Protesto katılımcıları arasında katılımcı demokrasiye yönelik deneysel girişimlerde bulunanlar, öğrenciler ve öğretmenler serbest-

>>

ticaret, gençlerin işsizliği ve diğer konularda yapılan ortak tartışmalara katılırlar. Birçok sosyoloji lisans öğrencisiyle beraber Chen Wei-ting'den (Tsinghua Üniversitesi'nin karizmatik Ayçiçeği lideri) anonim gönüllü ve katılımcılara kadar birçok kişi kuşatılan parlamentonun dışında kamp kurmuşlardır. Tayvan Sosyoloji Derneği liderleri tarafından internet üzerinden oybirliği ile 25 Mart'ta Ayçiçeği'ni destekleyen bir açıklama yayınlandı. Kasım ayında, öğrenci aktivizmini tanıyan Tayvan Sosyoloji Derneği yaptığı jestle, önde gelen öğrenci aktivisti olan Wei Yang'e, derneğin yıllık toplantısında açılış konuşması yapmasını teklif etmiştir.

Emin olmak adına, Tayvanlı sosyologlar arasındaki azınlık muhalif sesler, profesörlerin katılımını hoş görmediler. Tayvan Sosyoloji Derneği, "değerlerin yansızlığını" temel alan siyasi katılımı eleştiren bir makaleyi bülteninde yayımladığında, bu Weberyen kavramın günümüzdeki uygunluğu üzerinden destekçi bir katılımı karşılık bulmuştur. Bu fikir mücadelesi, sosyolojinin misyonu ve kamudaki rolü hakkında önemli olmuş ve bu disiplinin sağlığı ve canlılığını göstermiştir.

Tayvan'daki sosyoloji topluluğunun üst-düzey katılımı doğal olarak muhafazakarlarda bir tepkiye neden olmuştur. Bir Kuomintang kanun-koyucusu, sosyologlar için daha sonra kınamada bulunarak " öğrencilerin sokaklara çıkmasını kışkırtmaktan başka bir şey yapmadıkları"nı belirtmiş ve Eğitim Bakanlığı'ndan devlet üniversitelerindeki sosyoloji bölümlerini incelemesini talep etmiştir. Böylesine bir karalama, ivedi bir tepki uyandırmış ve birçok öğrenci, öğretmen sosyolojinin eleştirel ruhunu-bu disiplinin genel bir sav oluşturması açısından önemi konusunda kıymetli bir gereklilik olacak şekilde, savunan yazılar yazmışlardır. Sosyoloji bölümlerine yapılan protesto içerikli aramalarda, arayanların birçoğunun ofis çalışanlarını taciz etme derecesine varan ölçüde hareket etmesi, kendilerini

tanıtmayı reddetmesi ve rahatsız edici bir dil kullanması sıkıntı yaratmıştır. Sun Yat-sen Üniversitesi'ndeki sosyoloji bölümünü arayan bir ebeveyn, üç ay içinde mezun olacak kızının geleceğine zarar verdiği gerekçesiyle, fakültenin olağan eğitim-öğretimine ara verme kararına karşı çıkmıştır (Aslında, bu bölüm yakın zamanda kurulmuş olup dolayısıyla protesto zamanında eğitimlerinin dördüncü yılında olan hiçbir lisans bölümü bulunmamaktadır)

Her şeyi göz önünde tutarak, Ayçiçeği Hareketi'nin Tayvan sosyolojine doğrudan etkisi neredeyse yarar sağlayıcı olmuştur. Tartışma toplantıları, katılımcı demokrasi ve yazılarla, disiplinimizin kamudaki görünürlüğü artmıştır. Günümüz toplumunda gücün nasıl sağlandığı, uygulandığı ve meydan okunduğunu keşfetmek için uygun olan kavramsal araçları sağlayan sosyolojiye ilgi, protestolara katılan öğrenciler arasında giderek artmaktadır. Ulusal Tayvan Üniversitesi'nin lisansüstü programlarına başvurular 2015 yılında iki katına çıkmış ve başvuranlar Ayçiçeği Hareketi'ne katılım süreçlerindeki kişisel deneyimlerinin ileri düzeyde bir çalışma için ana motivasyon olduğunu öne sürmüşlerdir.

Ayçiçeği Hareketi'nin uzun dönemdeki etkisini bilemediğimizden, geçmiş deneyimler bize kabataslak bir yol gösterici olmaktadır. 1990'da öğrencilerin başlattığı, başarılı bir demokrasi taraftarı olan Wild Lily (Vahşi Zambak) Hareketi, disiplinimize yeni kanları çekmiştir. Eski öğrenci-aktivistler şimdi kırklı yaşlarının ortasında, ellili yaşlarının başlarındaki profesyonel sosyologlar olmuşlardır. Onların öğretim ve araştırmaları, Tayvan sosyolojisinin angaje ve savaş hazırlığında olan karakteristiğini oluşturmuştur. Benzer bir şekilde, zamanla, Ayçiçeği nesli disiplinimizin sınırlarını kesinlikle yeniden şekillendirecektir. ■

Ming-sho Ho'ya ulaşmak için: <mingshoho@gmail.com>

> Hangisi Önce Gelir?

Emek mi Çevre Hareketi mi?

Hwa-Jen Liu, Ulusal Tayvan Üniversitesi, Tayvan ISA Emek Hareketi Araştırma Komitesi Hazinedarı (RC44)

Fukushima felaketi sonrası Tayvan'ın nükleer karşıtı eylemi. 30 Nisan, 2011.
Fotoğraf: Hwa-Jen Liu.

1 3 Kasım 1970'de, Koreli tekstil işçisi Chun Tae-Il ve beraberindeki 10 kişi, kötü çalışma şartlarını protesto ederek, "Günde 9 saat çalışma ile ayda 4 gün izin" talep ettiler. Çatışma sona erdiğinde, Chun kendini ateşe vererek, "Biz makine değiliz! İş yasasını uygulayın" diye bağırды. Chun'ın kendini yakması ve bu mücadele, tomurcuklanan bir demokratik sendika hareketinin ilan edilmesine ilham verdi ve ask-

eri junta tarafından kurgulanan kalkınma programındaki derin sermaye-emek çatışmalarını ortaya çıkardı.

4 ay öncesinde Tayvan'da, 95 Tayvanlı çiftçi tazminat ve sıvı zehirlerin doğrudan yerel sulama sistemine akarak iki yol boyunca çiftçilerin tarlalarındaki ekinlerinin zarar görmesine neden olan civardaki besin-işleme tesisinin yerinin değiştirilmesini talep ettiler. Bu

vaka, 64 tane benzer dilekçe, piketaj ve mücadeleci eylemlerle beraber Tayvan'ın kirlilik karşıtı hareketliliğin ilk zirvesini yaptırarak, kalkınmacı devlet tarafından desteklenen sınırsız endüstriyel genişlemenin kısıtlanmasını hedeflemiştir.

Ne Chun'un protestosu ne de Tayvanlı çiftçilerin talepleri birbirinden bağımsız olaylardı ve bu nedenle, bir muamma haline geldi. Kolonyel mirasla benzerlik

>>

Ulusal Emek Eylemi'nin parçası olarak intihar eden iki işçinin cenazesi. 13 Kasım, 2003. Fotoğraf: Hwa-Jen Liu.

gösteren, otoriter kurallar ve hızlı endüstrileşme her iki ülkede benzer zor çalışma koşullarını ve çevrenin bozulmasını meydana getirdi. Ancak, hareketler farklı yönlerde doğru ilerlediler. Kore'deki emek hareketi ve Tayvan'daki çevre hareketi aynı zamanda şekillenmeye başladı, Kore'deki çevresel bozulma ve Tayvan'daki emeğin içinde bulunduğu zor durumunun aynı derecede halkta heyecan yaratması için bir on yıl daha geçmesi gerekirdi. Tayvan ve Kore'deki yapısal benzerlikler söz konusu ise, neden emek ve çevre hareketlerinin gidişatı birbirlerinden farklı düzenlerde ortaya çıktılar?

Bu sorunun cevabının sırrı, kalkınmacı devlet ve kurumsal ekonomiler bağlamında her bir hareketin dünyayı etkilemesine sebep olan belirli özellikler üzerinden iki tip hareket gücünün gerçekleşmesinde ve sınırlılıklarında yatmaktadır. Organize emeğin gücü, işçilerin üretim ve servis teminindeki vazgeçilmez rolünde saklıdır. Emek güçlerini esirgeyerek, işçiler sermaye sahiplerinin kar elde etmesini engellemektedir. Aksine, çevre hareketinde örgütsel bir temayül olmamakta fakat bu hareket halkı yeni ideolojiye ikna etme yönünde söylemsel bir beceriye sahip olmakta, bu iddiasını evrensel ve kolektif yarar için çalışma yönünde temellendirmektedir.

Ancak, 1980lerde, Kore ve Tayvan devlet yönetimleri otoriter

olup, toplumsal hareketlerle başa çıkmada birbirinden farklı stratejiler geliştirmişlerdir: Kore devleti ağır baskıyı ve Tayvan devleti kurnazca şirketleşme kozunu uygulamıştı. Farklılaşan bu stratejiler hem Kore'deki çevre hareketinde hem de Tayvan'daki emek hareketinde başarılı olmuş, ama Kore'deki emek hareketi baskıyla mücadele etmek için bir yol bulduğu gibi Tayvanlı çiftçiler de kendilerinin devletin safına dahil edilmelerine karşı tepki verebilmişlerdi.

Kore'deki emeğin ağır bir baskıya maruz kalması ve şikayetlerinin bir yere ulaşmamasından ötürü sendikacılar örgütsel altyapıyı güçlendirme ve işçiler arasında dayanışma kurmak için yasal boşluklara başvurdu; baskı onların temayüllerini sürdürmelerine engel olamadı. Tayvan'ın görünüşte muktedir olan hükümeti, artan çevre kirliliği, kirlilikten zarar görenlerle ilgili sorunları çözmede başarısız oldu ve çevre savunucuları üst idari makamlara dilekçe vermeyi öğrenerek, mücadeleciler eylemlere başvurmuşlar, davalarını, medya kanalları da dahil olmak üzere, onları dinleyen herkese duyurmuşlardır. Bunun sonucu, geniş çerçevede çevreyle ilgili fikirlerin ve ideolojik gücün gittikçe toplanmasına neden olmuştur. Ironik bir şekilde, her ne kadar siyasi bağlam, hareketlerin başarılı sonuçlarını halen önlemekte olsa da, özellikle başlangıç döneminde aynı bağlam, belirli strateji biçim-

lerini öne çıkarmıştır. Bu yolla, Kore emek hareketi, temayülün gücünü konsolide ederken, Tayvan'daki çevre hareketi de ideolojik kapasitesini geliştirmekte ve böylelikle farklı hareketlerin ortaya çıkmasını sağlamaktadır.

Bu iki erkenci hareketin kendilerini süregelen karşıt güçler olarak ortaya koymasıyla, hareketin gücünü üreten ulusal kalıpları da harekete geçirmektedir. Kore'deki emek hareketi kendi başına örgütlülük ve taviz vermeyen militanlığın mirasını bırakırken, Tayvan'daki çevreciler pragmatizm, siyasi müzakere ve tavizleri de içinde bulunduran stratejilerden temel almaya devam etmişlerdir. Birbiri ardında gelen hareketler- Kore'de çevre hareketinin emek hareketini takibi ve Tayvan'daki emek hareketinin çevre hareketini takip etmesi- örgütsel ve kültürel stratejileri için "ekenci modelleri" alıp, bu modellere tepki göstermektedir.

Bu karşılaştırma, hareketin gücü etrafında yapılanan, birbirinden keskin çizgilerle ayrılmış iki yörüngeyi ortaya çıkarmaktadır. Her iki ülkede de emek hareketleri, otomotiv, petrokimyasal, posta servisi ve gemi yapımı gibi stratejik endüstrilerin örgütlenmesiyle temayüllerini arttırmıştır; her iki çevre hareketi de ideolojik gücünü, halkla ilişkiler kampanyalarını ve haber başlıklarını ellerinde tutmaktaki ustalığı ile maksimuma ulaştırmıştır.

Güney Kore'nin ulusal emek mücadelesi,
13 Kasım, 2003. Fotoğraf: Hwa-Jen Liu.

Ancak, gücün maksimuma ulaşması beraberinde belli bir bedeli de getirmiştir. Örgütlenen emek, “emek aristokrasisi” temsiliyeti iddiasıyla halk desteği pahasına kirletilmiştir. Desteğin temeli, sermayenin, fabrikaları yerinden etmesiyle, ömür boyu istihdam garantilerinin kaldırmasıyla ve “örgütlenmemiş” göçmen ve bağımlı işçilerle yıpratılmıştır.

Bu arada her iki ülkede de, çevrenin korunması kamusal söylemin bir parçası haline gelmesiyle beraber, yeni ve güçlü rakipler gün yüzüne çıkmıştır. Hükümet destekli çevre koruma kurumları, çevreyle ilgili danışma şirketleri ve özel düşünce kuruluşları, çevresel söylemin tekeline meydan okumuşlardır. Dahası, Tayvan ve Kore'deki çevre hareketleri kısmen yoksul ve dezavantajlı grupların ekonomik olarak hayatta kalmaları konusundaki endişelerine yer vermekte yetersiz olan ekolojik vizyonları dolayısıyla şirketlerin gücü karşısındaki mücadelelerini

kaybetmeye devam etmektedir.

Krizler süresince, hem emek hem de çevre hareketleri en başta sahip oldukları avantajın sınırlılıklarını telafi etmek için ikinci bir kaynak elde etmeye çalıştılar. Böylece, emek hareketleri sorunlarını geniş kapsamda halkın çıkarları ölçüsünde ele alarak dile getirme yollarını ararken, çevre hareketleri de şirketin üstünlüğüne karşı daha büyük bir temayül inşa etmeye gayret etmiştir.

Kriz anlarında, her iki tarafın birbirinin açmazları ve becerileriyle empati yapması ve değerini bilmeye başlamasıyla özgün bir emek-çevre işbirliği ihtimalinin artması ortaya çıkmaktadır. Emek her iki vakada da tabandan örgütlenmesi gücüyle kendini kanıtlamış fakat söylemin üretiminde yetersiz kalmışken, çevre hareketi de söylemin üretiminde güçlü yanını gösterirken, tabandan örgütlenme gücü daha az olmuştur. Her bir hareket kendine özgü beceriler ve doğal yeteneklere sahip olmakla beraber, belli ölçüde

yetersizlikleri ve ihtiyaçları da beraberinde getirmektedir.

Bu hareketler arası karşılaştırma emek ve çevre hareketlerinin birbirlerini karşılıklı olarak tamamlayıcılığını vurgulamaktadır. “Hareketin gücü”nü ana bir kavram olarak kullanarak, hareketin ortaya çıkışı, sırası ve yörüngelerinin tartışılmasına yeniden yön vermektedir. Tayvan ve Kore örneklerinde emek-çevre işbirliğinin temelini gözler önüne sermektedir. Böyle bir karşılaştırma, modern zamanlarda toplumsal hayatı ve gelecek tahayyülümüzü önemli ölçüde şekillendiren bu iki güç yoluyla akademisyenlerin ve aktivistlerin emek ve çevre hareketlerinin dününü ve geleceğini gözden geçirmelerine olanak tanımaktadır.¹ ■

Hwa-Jen Liu'ya ulaşmak için: <hjiu@ntu.edu.tw>

¹ Daha kapsamlı bir argüman için: *Leverage of the Weak: Labor and Environmental Movements in Taiwan and South Korea* (Zayıfın Temayülü: Tayvan ve Güney Kore'de Emek ve Çevre Hareketleri), 2015, Minneapolis: University of Minnesota Press.

> Tayvan'da Sıkıştırılmış Ebeveynlik

Pei-Chia Lan, Ulusal Tayvan Üniversitesi, Tayvan ve ISA Aile (RC06) ve Emek Hareketleri (RC44) Araştırma Komitesi Üyesi

Tayvan'da giderek büyüyen ebeveyn tavsiyeleri orta sınıf çekirdek aileyi ideal norm olarak varsayıyor. New Taipei City Hükümeti tarafından yayımlanmış Happy Family 123 [Mutlu Aile 123] elkitabının kapağı.

Dünyadaki en düşük doğurganlık oranına sahip ülke Tayvan'dır. Tayvanlı aileler, sıklıkla Batı'dan uyarlamalarla şekillenen uzman görüşleri doğrultusunda, çocuklarının ihtiyaçları ve duygularına önem vermeleri yönünde, değerli ve savunmasız çocuklarını yetiştirmeleri konusunda tavsiyeler almaktadır. Aileler, gelişen kültürel kaynaklara ve piyasanın sunduğu servislere ulaşabilmelerine rağmen neden yoğun bir baskı, kaygı ve belirsizlikle karşılaşmaktadır? Araştırmam, bu açmazdan yola çıkarak, okulda yapılan gözlemlerden, söylem analizinden ve sosyo-ekonomik yelpaze dahilinde 50'den fazla aileyle yapılan derinlemesine görüşmeleri temel almaktadır.

Ebeveyn olmak ve sınıf eşitsizliği arasındaki bağ uzun zamandır sosyolojinin önemli bir konusu olmakta, öte yandan, literatür de genel anlamda Andreas Wimmer ve Nina Glick'in adlandırdığı "metodolojik ulusalcılık" tan zarar görmektedir. Akademisyenler, bir toplumdaki sınıf farkını örtülü bir analiz birimi olarak ele alırken, toplumların birbiriyle olan mübadele ilişkisi ve bunun birbirlerini nasıl etkilediği yönünü gözardı etmektedir.

Avrupa merkezli sosyolojinin kavramları ve teorilerini kırsallaştıran ve coğrafi alanı bilginin üretilmesinde merkeze alan yaklaşım doğrultusunda Tayvan, küresel sosyoloji için stratejik bir araştırma alanı sunmaktadır. Küreselleşmenin aile yaşamı gibi mikro alanları ve sınıf eşitsizliğini şekillendirme biçimleri üzerinden ebeveynliği ampirik bir mercekle kullanarak kullanmaktayım. Çocuk yetiştirmenin kamusal söylemi, Tayvan'da savaş sonrası dönemde, çocukların konumunun askeri ulusalcılığa hizmet etmek için yetiştirilen, çalışan bir bedenden, biopolitik yönetime maruz kalan birer sağlıklı özne olmaları yönünde değişim göstermektedir. Benzer bir şekilde, ebeveynlerin rolleri de değişmektedir: çocuklarını disipline etmelerinin birincil unsur olması yerine giderek ebeveynlerinin tavsiyelerinin birer alıcısı olarak görülmektedir.

Birçok analist, endüstrileşme, şehirleşme ve doğurganlık oranındaki azalmanın, çocuk ve ebeveynliğe modern bir eğilim verdiğine inanmaktadır- modernleşmenin gizli yanlarını taşıyan bu görüş, Batı modernitesindeki deneyimleri evrensel bir model olarak almakta ve güç eşitsizlikleri ile

>>

dünyadaki tekil durumları göz ardı etmektedir.

Diğer ortak paydada hareket edenler ise, ebeveynlik ve çocukluk kavramlarının, küresel kapitalizmin ezici gücü altında bir McDonalddlaşma örneği olarak görmekte ya da çocuk gelişimi ve erken eğitimi konusundaki bilimsel bilginin tüm dünyaya yayılmasının bir sonucu olarak ele almaktadır. Her iki yaklaşım da, küreselleşmeyi dış kaynaklı bir değişkene indirgemenin riskini taşıyarak, yerel düzlemde toplumların küresel unsurları kendilerine mal etme, içselleştirme ve melezleştirme çabalarını gözardı etmektedir.

Güney Koreli bir akademisyen olan Chang Kyung-Sup, “sıkıştırılmış modernleşme” kavramını kullanarak, zaman ve uzamı sıkıştırarak, ekonomik, siyasi ve kültürel değişimlerin hızla yaşandığı bir medeniyetleşme durumunu açıklamaktadır. Farklı medeniyetlerin çeşitli bileşenlerinin bu toplumlarda- geleneksel, modern, postmodern ve yerel, yabancı ve küresel unsurların- beraber varolmakta, yarışmakta ve birbirlerini etkilemektedir. Ebeveyn olmanın sıkıştırılmış modernleşmede değişen, karmaşıklaşan ve bazen de çelişen pratiklerini, Tayvan’a ve küresel Güney’de uygulanabilecek bir model olarak, sıkıştırılmış ebeveynlik kavramını öne sürüp, açıklayacağım.

Bu kavram üç boyuttan oluşmaktadır. İlk olarak, hızlı endüstrileşme ve demokratikleşmenin de dahil olduğu Tayvan’daki yoğun ve kısaltılmış ekonomik ve siyasi gelişmeler, nesillerarası hareketliliğe ve canlı bir sivil toplumun oluşmasına yön verdi. Yoksul ve otoriter Tayvan’da, orta-sınıf ebeveynler kendilerinin “kaybolan çocukluklarının” yasını tutarak, çocuk yetiştirme geleneklerinden sıyrılmaya karar verdiler ve çocuklarına daha çok mutluluk ve özgürlük sundular. Amerikan kültüründen etkilenen bu değişen çocuk yetiştirme biçimi kimlik sembolü halini alarak, ebeveynler, bu yolla ailelerinin yukarı doğru hareketliliğini ve kozmopolit bağlılığını vurguladı.

Bunun yanı sıra, Tayvanlı ebeveynler, çocukları için düşledikleri küresel bir gelecek için özgün yönelimler geliştirmektedirler. Birçoğu “Küresel rekabeti geliştirmeyi” amaçlarken, stratejik olarak çocuklarını İngilizce öğreten anaokullarına, seçkin okullara ve Amerikan yaz kamplarına göndererek, küresel kültürel sermayelerini geliştirmeyi ummaktadır.

Öte yandan, artan bir şekilde birçok ebeveyn bunun karşıtı bir stratejiyi sürdürerek, çocuklarının “doğal gelişimi planlayarak”-, ebeveynlerin ve kurumların müdahalelerini zarar verici olarak görmekte, çocuklarının “doğal gelişimine” öncelik vermektedirler. Bu ailelerin birçoğu alternatif eğitim programlarını tercih etmekte, Batı pedagojisini uygulamakta, ders kitapları ve sınavları bir kenara atmaktadır.

Şimdi de sıkıştırılmış ebeveynliğin ikinci boyutuna geçiyoruz. Ebeveynliğin bu kültürel metinleri yeni küresel etkileri yansıtırken, Tayvan gerçekliği ile de zaman zaman çelişmektedir. Örneğin, ailelere çocuklarıyla iletişim kurmaları ve etkileşimde bulunmaları için zaman ayırmaları

tavsiye edilirken, Tayvan’daki birçok iş yerinin kültür ve organizasyonu temelde aile-dostu olmadığı görülmektedir. Hem anne hem de babanın bir işte çalıştığı ailelerde, okul sonrası programlara ya da çocuk bakımı için akraba bağlarına bağımlı olma görülmektedir. “Nesilsel kopukluk” anlatısına rağmen, ebeveynler çocuklarını yetiştirebilmek için birlikte yaşadıkları ya da yakınında bulunan büyük ebeveynlere güvenmek durumunda kalmaktadırlar.

Bununla birlikte, ebeveynler genellikle ailevi değerler ve geniş ölçekte kurumsal çevre arasında keskin bir kopuşla yüzleşmektedirler. Mutlu bir çocukluk kavramını benimsemelerine rağmen, aileler çocuklarının önde gelen lisele ve üniversitelere girebilmeleri adına yoğun rekabet ortamında çocuklarının hayatta kalabilme yetenekleri konusunda endişelenmektedirler. Bir yandan da Tayvan’da halen kolektif ve hiyerarşik otorite kültürlerinin önemli olması, aileleri, açık sözlü, fikirlerinden ödün vermeyen çocuklarının gelecekte bu çevreye uyum sağlamaları konusunda kaygılandırmaktadır.

Son olarak, sıkıştırılmış ebeveynlik farklı sosyal sınıfa özgü çeşitliliği de beraberinde getirmektedir: sınıf tayfı boyunca ebeveynler küreselleşme ve sıkıştırılmış modernleşmeyi eşit olmayan bir biçimde deneyimlemektedir. Küreselleşme, yeterli ekonomik ya da kültürel sermayesi olan ailelere daha çok fırsat ve kaynak sunmakta, sınıfsal hareketliliği sağlayamayanlar ise dezavantajlı bir durumda olmakta ya da ötekileştirilmektedir.

Tayvan’da son on yıldaki sermaye çıkışı ve emek girişi, işçi sınıfına mensup erkeklerin iş güvenliğini etkilemektedir. Aynı ülkede yaşadıkları kadınlar tarafından tercih edilmeyen bu erkeklerin çoğunluğu, Güneydoğu Asya ve Çin’de kendilerine eş aramakta ve yeni tür bir küresel aile kurmaktadır. Ayrıca, yeni ebeveynlik metinleri- özellikle hane içinde kişilere uygulanan dayak gibi bedensel cezalandırmaya yasaklamalar ve okulda ebeveynin katılımına yönelik artan beklentiler- ebeveynlerin zaman konusunda esnekliği ve çocuklarıyla iletişim kurma yetileri hakkında zımni varsayımları barındırmaktadır. İşçi-sınıfı ebeveynler, göçmen anneler ve diğer toplumsal dezavantaja sahip ebeveynler artan düzeyde toplumsal eleştiriye maruz kalmakta, “yüksek-riskli aileler” olarak etiketlenmektedirler.

Zamansal ve uzamsal sıkışma, ebeveynliğin günümüz Tayvan’ında neden tatminkar, talepkar ve bir o kadar zor bir proje haline geldiğini açıklamaya yardımcı olmaktadır. Küresel sosyolojinin perspektifinden analiz edildiğinde, Batı literatürü ebeveynlik söylemlerindeki dönüşümü içsel bir sürece indirgemekte ve ailenin kültüre dayalı tarihsel yapısını incelemede başarısız olmaktadır. Biz, küreselleşmenin eleştirel bağlamda, sermaye birikiminin ebeveynlik stratejilerini nasıl meydana getirdiğini ve sınıf ile ulusal ayrımlar boyunca eşitsiz olan çocuklukları nasıl şekillendirdiğini sorgulamalıyız. ■

Pei-Chia Lan’a ulaşmak için: <pclan@ntu.edu.tw>

> Bir Çöküşü Meydana Getirmek:

21. Yüzyılda Tayvan

Thung-hong Lin, Academia Sinica, Tayvan; ISA Toplumsal Tabakalaşma (RC28) ve Felaketler Sosyolojisi (RC39) Araştırma Komiteleri Üyesi

Son otuz yılda Tayvan, büyük ekonomik, siyasi ve toplumsal değişimleri deneyimlemiştir. Ancak, Tayvan üzerine olan sosyolojik literatürün birçoğu halen sadece Tayvan'ın başarılı bir şekilde gelişim göstermesine dair hikayelere odaklanmaktadır. Halk arasındaki yaygın inanışlara göre:

- Kuomingtang'ın otoriter teknokratlarının (KOT) egemen olduğu güçlü ve rasyonel “kalkınmacı devlet”i, kazananları seçme yönünde uyguladığı politikalarla endüstriyel gelişme göstermekte
- Başarılı bir toprak reformu temelli aktif ihracat-yönelimli (küresel) ekonomiyle beraber küçük ve orta işletmeler (KOBİ) tarafından hakim olunan bir endüstriyel yapıya sahip olunmakta

- Küçük işletme girişimciliğinin bir sonucu olarak yüksek oranda yukarıya doğru hareketlilik, tam istihdam ve gelişen orta sınıf meydana gelmektedir.

Daha parlak olmayan yöne doğru bakıldığında ise, standart hikaye Tayvan'ın Konfüçyen kültürden etkilenen, toplumsal cinsiyet ayrımcılığı olan ataerkil bir toplum olduğunu, bu durumun ailede, eğitimde ve emek piyasasında sürdürdüğünü kabul etmektedir. Bu hikaye çoğu zaman ılımlı bir orta sınıf temelli barışçıl demokrasiye geçişle sonlanmaktadır (aşağıdaki tabloya bakınız)

Ancak, 2007'den beri, “Tayvan mucizesi”nin bu tanımı Asya finans krizi ve Büyük Buhranla sorgulanmaya başlandı. Eski-otoriter KOT seçkinleri 2008 yılında tekrar iktidar olurken, teknokratlar demokrasideki siyasi karışıklığı ve Demokra-

Tayvan'ın Kalkınmasında Değişen Paradigmalar

	“Mucize” Paradigması	“Çöküş Paradigması”
Devlet	Otoriter, özerk ve kalkınmacı	Yağmacı ve yozlaşmış, demokratikleşme sürecine kadar mesuliyeti olmayan
Ekonomi	İhracat-yönlü ekonomiye hakim olan yerli özel-işletmeli KOBİler	KOBİlerin ortadan kalkması, tekel sermayenin göçmen işçilerin sömürüldüğü Çin'e kaçması
Toplumsal Tabakalaşma ve Hareketlilik	KOBİ girişimciliği, yükselen orta sınıf, güçlü toplumsal hareketlilik ve düşük işsizlik oranı	Endüstrisizleşme ve artan sınıf eşitsizliği; sınıf hareketliliğinden ziyade sınıfın yeniden üretimi; yüksek genç işsizlik oranı
Toplumsal Cinsiyet, Aile ve Demografi	Konfüçyen ataerkil aile, eğitim ve emek piyasasında toplumsal cinsiyetçi ayrımcılık, genç yaşta evlilik, düşük boşanma oranı, başarılı doğum kontrolü	Toplumsal cinsiyetçi eşitsizliğin azalması, ailenin parçalanması: Amerika ile aynı orana sahip yüksek boşanma oranı; çok düşük doğurganlık oranı, hızla yaşlanan toplum
Siyasi Dinamikler ve Bölünmeler	KOT otoriter parti-devletine karşı yerli sivil toplum; etnik ve ulusal kimlik arasında büyük bölünme	Demokratik değerlerin yükselişi, sınıf farkındalığı ve gençler arasında nesilsel adaletsizlik algısı: Çin'in etkisi karşısında Ayçiçeği Hareketi

tik İlerlemeci Parti (Democratic Progressive Party-DPP)'nin bağımsızlık yanlısı politikalarını suçladılar. KOT idaresi daha neoliberal kalkınmacı politikayı gündemine alarak, Çin ile ticaretin geliştirilmesine önem verdi. Mart 2014'ten itibaren, halkın "Çin'in etkisi"ne yönelik artan endişesi, Tayvan'da 1990lardan beri görülen en büyük öğrenci hareketini, Tayvan hükümetinin Çin ile ilişkilerini eleştiren ve KOT'un KOBİler'den ziyade büyük işletmelerle işbirliği içinde olma eğilimini, genç işsizliğin de konu edildiği popüler tartışmaları doğurdu ve bunlar "mucize paradigması" na meydan okudular.

Son dönem çalışmalar Tayvan'daki "kalkınmacı devlet"i eleştirmekte, aktif KOBİleri ve Tayvanlıların siyasi katılımını dışlayan, KOT otoritesine hizmet eden muhafazakar ve yozlaşmış siyasi koalisyonun olduğunu öne sürmektedirler. Bu çalışmalar Çin'deki hızlı ekonomik gelişimin ve Komünist parti-devletin "otoriter dirençliliği"ne dair benzer eleştirilere de dikkat çekmektedir. Ekonomik durgunluk bağlamında, Çinli merkez ve yerel bölgeler kalkınmacıdan ziyade yağmacı olarak görünmektedir. Tayvan deneyimini tekrar ele alırsak, ekonomik büyüme ve otoriter güçlü devlet arasındaki bağ, büyümenin otoriter güçlü devleti beslediğini, tam tersinin olmadığını göstermekte, Tayvan refah devleti ve vatandaşlık rejimi sadece demokratikleşmenin ardından siyasi bir mesele haline almaktadır.

1990ların başından itibaren Tayvan'daki büyük şirket gruplarının Çin'deki yoğun yatırımları nedeniyle Tayvan'ın endüstriyel yapısı çarpıcı şekilde değişmiştir. KOBİlerin ihracat değeri bugün %76'dan % 18'e düşmüştür. Günümüzde, Tayvan'ın ihracatının %82'si büyük işletmelerden gelmektedir; KOBİlerin hakimiyeti tekelleşme ve çokuluslu sermayeyle yer değiştirmiştir. Örneğin, Tayvan'ın en büyük şirketi olan Hon-Hai (Foxconn) grubunun toplam cirosu, Tayvan'ın 2013 yılında Gayri Safi Milli Hasılasının %21'ine yaklaşmıştır; Foxconn'daki emek çatışmasında olduğu gibi, Tayvan sermayesinin yoğunluğunun anakara Çin'deki göçmen işçilerin sömürülmesi ve Çin'in parti-devlet otoritesi altında yapılan toprak istiklalının sayesinde olduğunu öne sürülmektedir.

Bu durumdaki tek iyi haber, toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin azalmasıdır. Tayvan'ın Doğu Asya komşularına oranla daha az olmakla beraber, eğitim ve verilen ücretler bağlamında toplumsal cinsiyetçi farklılıklar azalmaktadır. Ancak, emek piyasasındaki ve aile-temelli ayrımcılıkta büyük ölçüde gelişim kaydedilmemiştir. İlginçtir ki, bazı araştırmalar evliliğin kadınları daha az mutlu ettiğini öne sürmektedirler. Aslında, Tayvanlı kadın çalışanlar evlilikten ve hamilelikten kaçınarak, mesleklerine, bağımsızlıklarına ve aldıkları ücretlere tutunmakta, bu da evlilik oranlarının düşmesine, Amerika ile aynı yüksek oranda boşanma ve dünyadaki en düşük doğurganlık oranına sahip olmalarına yol açmaktadır.

Bu ekonomik ve siyasi değişimler, Tayvan'daki siyasi tabloyu yeniden şekillendirmiştir. Siyaset bilimi literatürü, çoğunlukla KOT otoriter parti-devlet ve yerli sivil toplum arasındaki çatışmaya odaklanmakta ancak 1990lardaki demokrasiye geçişten itibaren artan ekonomik eşitsizlik ve nesilsel adaletsizlik yeni siyasi bölünmelere neden olmaktadır. Seçmenlerle ilgili çalışmaların bir kısmı ise, Demokratik İlerlemeci Parti'nin destekçilerinin büyük ölçüde mavi-yakalı işçiler, köylüler (çoğunlukla erkek) ve liberal değerlere sahip genç Tayvanlılar'ın oluşturduğunu ileri sürmektedir.

2008 yılından itibaren, KOT hükümeti ekonomiyi canlandırmak için Çin'deki parti-devletle işbirliği içinde bulunmaya ve Tayvanlı ve Çinli büyük işletmeler arasında işbirliğini teşvik etmeye çalışmaktadır. Jieh-min Wu'nun "otoriter kapitalizmde boğazlar arasındaki devletler-işletmeler koalisyonu" olarak tanımladığı durum, Tayvan ve Çin'in serbest ticaret gündemi yoluyla ekonomik ve siyasi entegrasyonu amaçladığı yönünde şüphe uyandırmaktadır. Hükümet, KOT otoritesine yönelik zımnî bir nostaljiyi itici güç olarak ele alarak, neoliberal "damlama" ideolojisiyle desteklemektedir- bu gündem Tayvan'da uzun süredir devam eden ulusal, sınıfsal ve nesilsel ayrımın yarattığı gerginliği derinleştirmektedir.

Tayvan'daki dönüşüm, bir kalkınma modeli olarak inşa edilen imajın yanıltıcı olduğunu göstermektedir. Ülkenin büyümesinde bir motor görevi gören KOBİler ortadan kaybolmaktadır. Etkinlikleri, ülkenin güçlü devletine bağlı olan büyük işletmeciler ve KOT teknokratları şimdi serbest ticaretin ve Çin'e açılmanın savunuculuğunu yapmaktadırlar. Genç Tayvanlılar işsizlikle, aşağı doğru hareketlilikle, iş güvensizliğiyle ve hiç gelişme göstermeyen ücretlerle olduğu kadar, yüksek orandaki vergiler ve sosyal sigorta bedeliyle karşı karşıya kalmaktadırlar. Olağandışı bir şekilde en çok satan sosyoloji kitabı ve Ayçiçeği Hareketi ile ilgili fikir kaynağı olan kitabımda, bu toplumsal değişimlerin büyüyen sınıf ayrımının sınırlarını çizmeye yön verecek şekilde yoğun nesilsel çatışmayı üretebileceğini öne sürdüm. Çok uzun zaman önce olan ekonomik mucizenin aksine, bazı genç akademisyenler gelecekte olabilecek bir toplumsal çöküşe odaklanarak, Tayvan sosyolojisinde bir paradigma kaymasını öngörmektedirler. ■

Thung-hong Lin'e ulaşmak için: <zoo42@gate.sinica.edu.tw>

¹ Thung-hong Lin et al. (2011) *A Generation of Collapse: Crises of Capitalism, Youth Poverty and the Lowest Fertility Rate in Taiwan* [Çöküş Nesli: Tayvan'da Kapitalizm, Genç Yoksulluğu ve En Düşük Doğurganlık Oranı] Taipei: Taiwan Labor Front.

> Tayvan Sosyolojisinde Genellik ve Özellik

Mau-kuei Chang, Academia Sinica, Tayvan, ISA Irkçılık, Ulusalçılık ve Etnik İlişkiler Araştırma Komitesi Üyesi (RC05)

Tayvan'ın sosyolojide halihazırdaki durumu hakkında bütünüyle bir tarifte bulunmak imkansızdır; bunun yerine, Tayvan'da sosyologların nasıl "sosyoloji yaptıkları" üzerine birkaç örnek sunacağım. Tayvan Sosyoloji Derneği'nin son olarak Kasım 2014'te yapılan yıllık toplantısıyla başlayacağım. Geçtiğimiz yirmi yılda derneğin yıllık toplantıları, sayısı 500'u bulan üyeleri açısından önemli bir organizasyon olmuştur. Bu yıl, Ulusal Tsing-hua Üniversitesi'nde yapılan toplantıda, politik ekonomiden post-modern öznelliklere kadar değişen konularda 64 oturumda 180 bildiri sunulmuş ve Doğu Asya bölgesi ile Çin'deki değişimleri konu olan forumlar yapılmıştır. Japonya ve Kore Sosyoloji Dernekleri'ni temsilen özel konuklar ve Hong Kong'daki üniversitelerden Çinli akademisyenler de toplantıya davet edilmiştir.

Bu yılın programında en göze çarpan olaylardan biri açılış konuşması olmuştur. Toplantı, geleneksel yapısından uzaklaşmış, genç mezun Yang Wei akitivizm ile ilgili konuşmak ve "Ayciçeği Hareketi" (Bu sayıda yer verilen Ming-sho Ho'nun makalesine bakınız) olarak bilinen, Parlamento Binası'nın işgal edilmesiyle yapılan kampanya hakkındaki görüşlerini belirtmek üzere çağırılmıştır. Bu alışılmadık konuşma Tayvan sosyologlarının genel bir portresini yanıstmakta olup, birçoğunun geleneksel paradigmalara mücadele eden kişiler olmasıyla, eşitsizlik, demokrasi, adalet ve vatandaşlık üzerine ciddi tartışmalarda bulunulmuştur.

Ancak, bir çok yerde olduğu gibi, Tayvan Sosyoloji Derneği üyeleri birbirinden farklı toplumsal ve siyasi duruşlara sahip olmakta ve sosyolojik tahayyülleri, pratikleri konusunda farklılık göstermektedirler. Yıllık toplantının olduğu kordiorlarda, üyeler bu işgal hareketini resmi olarak destekleyici tonda görünen, karışıklık içeren görüşlerini açıkça ifade etmişlerdir. Bazı üyeler toplumsal aktivizm yoluyla derneğin politize edilmesi tehlikesi konusunda endişelenmiş, bu durumun derneğin profesyonel konumunu aşağı çekeceğini ve Tayvan Sosyoloji Derneği'nin akademik bir dernek olan kimliğine zarar vereceği kaygısını taşımışlardır. Tayvan, sosyoloji disiplininin erken bulgularından miras kalan bu özellikteki tartışmalardan payını almıştır.

Ama Tayvan Sosyoloji Derneği diğer aktiviteleri dolayısıyla da önemlidir. Örneğin, hakem değerlendirmeli, yılda iki kez yayımlanan tanınmış "Tayvan Sosyoloji Dergisi" ile birlikte, üç bülten ve "Streetcorner Sociology" (Köşe başı Sosyolojisi) adında ampirik bulgulara ve gündemki konulara dair tartışmalara kolayca ulaşılmasını sağlayan bir alan olarak, popüler bir blogu (Bu sayıda yer alan Hong-zen Wang'ın makalesine bakınız) da bünyesinde bulundurmaktadır.

Tayvan Sosyoloji Derneği üyeliği, Tayvan Feminist Akademisyenler Derneği, Kültürel Çalışmalar Derneği, Tayvan Toplumsal Refah Derneği, Tayvan BTT (Bilim, Teknoloji ve Toplum) Derneği'nin de dahil olduğu diğer akademik derneklerle de örtüşmektedir. Bu "döndürücü" ve "melezleştiren" ilişkiler, komşu alanlar ve ilgili konularla beraber sosyolojiye ve sosyal bilimlere entelektüel bir enerji vermektedir.

Takip eden bu bölümde, Tayvanlı sosyologların önemli ilgi alanlarını belirtmek üzere, son on yılda yayımlanan üç yayını tanımlayacağım. Bu yayınların her biri kendilerine özgü bir biçime sahiptir: (1) Geleneksel ya da "ana akım", (2) "ulusaşırı" ya da küresel ve (3) "kamusal" Sözkonusu yayınların seçimi sınırlı kalmaktadır ancak her biri olumlu bulunmakla beraber bu tür yayınlar için temsili olarak ele alınabilmektedir.

Social Change in Taiwan, 1985~2005: Mass Communications and Political Behavior (Tayvan'da Toplumsal Değişim, 1985~ 2005: Kitle İletişimi ve Siyasi Davranış) (editörler; M. Chang, V. Lo and H. Shyu, 2013), Tayvan sosyolojisinde gelenekseli temsil etmekte, demokratikleşme sürecinde Tayvan'da değişim gösteren siyasi katılımı ve kitle iletişimini inceleyen makalelere yer vermektedir. Buradaki çalışmalar, 1989 yılından beri Taiwan Social Change Survey (Tayvan Toplumsal Değişim Araştırma) projesi tarafından toplanan ulusal örneklemli verileri temel almaktadır. Bu araştırmalar, vatandaşlık, ulusal kimlik, din, toplumsal cinsiyet, aile, istihdam, küreselleşme ve ana akım sosyolojinin diğer önemli kavramlarının zaman içindeki trendleri oluşturması için kullanılmak üzere "şipşak" bir fotoğraf ortaya koymaktadır. 2002 yılından beri bu proje International Social Survey Program (ISSP) [Uluslararası Toplumsal Araştırma Programı - UTAP] ve East Asian Social

“Bugün, sosyoloji organik olarak toplumun içine gömülmüştür”

Survey (EASS) [Doğu Asya Toplumsal Araştırması- (DATA)] nin de modüllerini kendi bünyesine almaktadır. Veri seti tüm dünyadaki akademisyenlere açık olup, karşılaştırmalı çalışmalar için de yararlı olmaktadır.

To Cross or Not to Cross: Transnational Taiwan, Taiwan's Transnationality [Aşmak ya da Aşmamak: Ulusaşırı Tayvan, Tayvan'ın Ulusaşırılığı] (editörler; by H. Wang and P. Guo, 2009), Tayvan sosyolojisinin “ulusaşırı” karakterini örneklendirmektedir. Bu yayındaki sosyologlar, antropologlar ve tarihçiler yüksek orandaki hareketliliğin ve hızlı küreselleşmenin günümüzdeki bağlamında, “ulus-devlet”lerin ötesine bakmamız gerektiğini ileri sürmektedirler. Bu yayın Tayvan perspektifinden, toplumsal ve coğrafi sınırları aşan insanlar, kültür ve sermaye akışı üzerine ortaya çıkan bilgiyi temsil etmektedir. Hep birden, bu yayındaki makaleler toplumla ilgili var olan teritoryal varsayımları sorgulamaktadırlar. Yayının temaları arasında Güneydoğu Asya’da ev işlerinde çalışan kadınlar, Tayvan Budist derneklerinin küresel yayılımı, göçmen evliliklerinde kimlik ve toplumsal cinsiyet meseleleri ile Çin ve Tayvan arasında kalan Tayvanlı işadamları ve kadınları da bulunmaktadır.

Tayvan sosyolojisinin kamusal kolunu ise, en yeni yayın olan *Streetcorner Sociology* (Köşe başı Sosyolojisi) (editör, H. Wang, 2015) temsil etmektedir. Bu kitapta, 37 yazar tarafından 34 adet kısa makaleler ya da yorumlar bulunmakta; bunlar genel okuyucu için sosyolojik bulguları ve sosyolojik düşünmeyi açıklayan, sade bir dille yazılması beklenen yazılar olmaktadır. Bu makaleler beş tema altında toplanmaktadır: Siyasi Yaşam, Zor ve Zahmetli Yaşamlar, Toplumsal Cinsiyet Konuları, Sınırlarda Yaşamak ve Alternatif Yol. Tüm yazılar, ilk olarak *Streetcorner Sociology* (Bu sayıdaki Hong-zen Wang’in makalesine bakınız) blogunda yayınlanmaktadır. Bu blog, Şubat 2014’te oluşturulan Facebook hesabıyla da, bir ay içinde günde 3000’den fazla ziyaretçiyi kendine çekmiştir. 2014 yılında, her makale ortalama 6700 kere tıklanmış olup, aynı dönemdeki diğer

forumları geçmiştir. Tüm yayınların kamuya açık olmasına rağmen, basılı olarak da yayımlanan bu makaleler, Tayvan’daki sosyal bilimlerin yayınlarına ait tüm rekorları kırmıştır.

Geçmişte, eleştirmenler Tayvan sosyolojisinin kendine özgü bir karakteri olmayışını öne sürmüşler ve Batı sosyolojisine çok bağımlı kaldığı yönünde suçlamalarda bulunmuşlardır. Yirmi yıl öncesi düşünüldüğünde, bu görüşlere hak vermek durumundayım. Ancak, nesiller boyunca sosyologlar otoriter devletin kendi saflarına katılmaları yönündeki baskılarıyla, muhafazakarların şüpheleriyle, Batı etkisinde sosyal bilimin yerleştirilmesi hakkında tartışmalarla, Çin-merkezli ya da Tayvan-merkezli paradigma çatışmalarının da dahil olduğu birçok zorlukla karşılaşmışlardır. Bugün, sosyoloji organik olarak toplumun içine gömülmüştür. Sosyoloji, halkın ve halk için olan bilginin geliştirilmesini sahiplenmektedir. Sınıf, sınıfın yeniden üretimi, devlet, hakimiyet, güç, toplumsal hareket, toplumsal cinsiyet, sivil toplum, vatandaşlık ve küreselleşme gibi büyük kavramlar lise eğitimine ve kitle iletişiminin diline katılmaktadır.

Görünen başarılarla rağmen, yeni zorluklar da ortaya çıkmaktadır. Bu zorluklardan biri yaşlanan nüfus ve üniversite eğitimi almaya nitelikli öğrencilerin azalması olmakta, bir diğeri ise piyasa köktenciliklerinin ve küresel rekabetin ezici gücü olmaktadır. Sosyologlar ve sosyoloji kurumları, araştırma değerlendirmelerinin standartlaştırılmasına, insan ve toplum bilimleri disiplinlerinden kaynakların çekilerek, sınırlı yarar sağlamaya mahkum olmalarına sebep olacak şekilde, idari baskı altında kalmaktadır. Bununla birlikte, tüm bu zorluklar derinleşen eşitsizliklerin döneminde var olmaktadır. Ancak bu zorluklar Tayvan sosyolojisini diğer yerlerdeki sosyolojilerden farklı kılmamaktadır. Bu yüzden, dünyadaki sosyologlar gelecek için yan yana yürüyün. ■

Mau-kuei Chang’e ulaşmak için: <etpower@gmail.com>

> Streetcorner Sociology

Hong-Zen Wang, Ulusal Sun Yat-Sen Üniversitesi, Kaohsiung, Tayvan ve ISA Göç Araştırma Komitesi üyesi (RC31)

İllüstrasyon: Arbu.

Tayvan'ın mevcut akademik ortamında profesyonel bilgiyi yaymak kolay bir iş değil: üniversite idarecileri böyle "verimli olmayan" çalışmaları desteklemiyorlar. Kamu işleriyle ilişkili olmak isteyen herhangi bir sosyal bilimcinin "akademik olmamak"la damgalanma riski var. Bazı akademisyenler kendi bloglarında yazıyorlar, fakat sıklıkla, çok zaman aldığı için bunu sürdüremiyorlar.

2009 yılında birkaç Tayvanlı antropolog kolektif bir blog yürütmeyi deneyimlediler. Bu blog'un adı [guavanthropology](#) idi ve her hafta antropolojik çalışmaları yaygınlaştırmak için kısa bir yorum yazısı içeriyordu. Blog ilk yıllarında çok dikkat çekmedi, ama sosyoloji topluluğuna örnek oldu.

Tayvanlı sosyologlar tarafından desteklenen [Streetcorner Sociology](#) (Sokak köşesi Sosyolojisi) ilk sayısını Şubat 2013'te çıkardı. İki yıl içinde 100'den fazla Tayvanlı sosyolog tarafından yazılmış 130'dan fazla makale yayımlandı. 2.2 milyon kere görüntülendi, bazı yazılar farklı medyalarda paylaşıldı.

Streetcorner Sociology' yaratılmadan önce Tayvan, birkaç yılda milyonlarca tıklama alan [PanSci](#) veya [Mapstalk](#) gibi birkaç popüler bilim bloguyla övünüyordu. Tabi ki güncel bilgiye ulaşmak isteyen insanlar Internet'te dolaşmayı öğrendiler. Buna göre, eğer sosyal bilimciler kamuoyunu ve sosyal politikayı etkilemek istiyorlarsa, onlarında Internet'teki tartışmalara katılmaları gerekecek. Dahası, pek çok insan uzun makaleler okumak için gereken sabrı kaybetti. Bir yayımcıya göre, üç ve beş dakika arasında bitirilen kısa bir makale, Internet'te okuyucular için ideal bir ölçü. Dolayısıyla daha en başından *Streetcorner Sociology*'ye katkıda bulunacak kişilere 5,000 Çince kelimedenden daha az, yani yaklaşık 1,500 İngilizce kelime civarında yazmaları tavsiye edildi. Bu miktar, bir gazetedeki fikir yazısı için çok uzun, fakat kamusal tartışmaya katılacak bir blog yazısı için yeterli bir uzunluktu.

Streetcorner Sociology'nin başarısında temel bir etken, Tayvan'ın sosyoloji komünitesinden aldığı geniş çapta destekti. Japon Sosyoloji Topluluğunun 3,000 ve Kore Sosyoloji

Derneğin 1,000'den fazla üyesine karşılık, Tayvan'daki aktif sosyolog sayısı 300'den azdır. Kore Sosyoloji Derneği'nin farklı alt grupları, sosyolojik bilgiye yaymak üzere, değişik konular üzerine –örneğin göç ya da toplumsal kuram- ders kitapları yazıyorlar. Japonya'da da benzer biçimde önemli sosyolojik meselelerle uğraşan çeşitli sosyoloji elkitabı dizileri mevcut. Bariz bir şekilde, bu tür çabalar Tayvan'ın küçük sosyoloji komünitesinin kapasitesini aşmaktadır. Dolayısıyla, sosyologlar tarafından farklı alanlarda kolektif olarak yazılmış yorum yazıları sosyolojik katkıları yaymak için daha etkili bir kanal sunuyor. İçindeki çoğu sosyoloğun birbirini çok iyi tanıdığı küçük bir komünite olarak, pek çok Tayvanlı sosyolog her iki yılda bir kısa bir yorum yazısıyla katkıda bulunmaya gönüllü oldu.

Geçtiğimiz birkaç yılda, toplumsal ve siyasal konulara dair artan kamusal ilgi, blog'ün popüleritesine de katkıda bulundu. Ekonomik küreselleşmenin getirdiği sorunlara dair memnuniyetsizlik, Çin'in genişlemesi, ve iktidardaki sağcı muhafazakar hükümetin varlığı, Mart 2014'te büyük öğrenci eylemlerine neden oldu; işgallerin ve eylemlerin sürdüğü 50 gün içinde, *Streetcorner Sociology*' hareketi destekleyen 17'den fazla makale yayımladı, ve her gün siteyi yaklaşık 10,000 kişi ziyaret etti. Bir önceki ay bu sayı yalnızca 1,700'dü. Blog, hareketi destekleyenlerin kamu politikalarını tartışabileceği önemli bir alan haline geldi. Hükümet üyeleri bile politikalarını savunmak için blog'a geldiler.

Streetcorner Sociology' Tayvan sosyolojisine ya da bölgedeki sosyal ve siyasal gelişmelere ilgi duyanlar için bir

pencere oldu. *Streetcorner Sociology*' daha tanınır hale geldikçe, giderek daha çok lise öğrencisi disiplini anlayabilmek için blog'u okumaya başladı. Geçmişte sosyoloji çoğu zaman sosyal hizmetle karıştırıldığı için bu özellikle önemlidir. Ayrıca, Tayvan'daki diğer haber kanalları blog'da yayımlanmış makaleler üzerine haberler yayımladılar, bu da akademik perspektiflere daha çok görünürlük sağladı. Blog'daki makaleler aynı zamanda Çin ve Hong Kong'daki websiteleri tarafından paylaşıldı. Şaşırtıcı olmayan bir biçimde Çin websiteleri çoğunlukla, sanat sosyolojisi, turizm, ya da topluluk gelişimi gibi, hassasiyeti daha az olan siyasi konularla ilgili makaleleri paylaşıyorlar. Buna karşın, Hong Kong blog'ları devlet ve çocuklar gibi sorunlar ya da Hong Kong, Tayvan ve Çin'le ilgili meseleler gibi, daha siyasi konularla ilgileniyorlar.

Çoğu akademik makale on kişiden az bir okuyucu kitlesi tarafından okunuyor, sosyal bilim makalelerinin üçte birine ise hiç bir zaman referans verilmiyor. Eğer zamanımızı alan araştırmamız, akademik meslektaşlarımızda da dahil, hiç okuyucu çekmiyorsa, bu moral bozucu oluyor. Buna karşın, *Streetcorner Sociology*' bize kolektif çabanın güçlü bir toplumsal etkisi olabileceğini ve sosyologların akademik araştırmalarından fedakarlık etmeden, aktif olarak toplumsal ilişkilere katkıda bulunabileceklerini gösteriyor. ■

Hong-Zen Wang'e ulaşmak için: <hongren63@gmail.com>

> Jürgen Hartmann, Adanmış bir Evrenselci

Lyudmila Nurse, Kurucu Ortak ve Direktör, Oxford XXI Düşünce Kuruluşu, İngiltere ve ISA Gençlik Araştırma Komitesi eski Yönetim Kurulu Üyesi (RC34) ve **Sylvia Trnka**, RC34 eski Yönetim Kurulu Üyesi, Avusturya¹

Jürgen Hartmann, ISA Gençlik Sosyolojisi Araştırma Komitesi Başkanı (1986-1990), ISA Finans Başkan Yardımcısı (1994-1998), 2 Mart 2015'te öldü.

Her zaman neşeli, arkadaş canlısı, nazik, açık fikirli, olumlu, işbirliği yapmayı seven, yardımsever, sıcakkanlı, anlayışlı, uluslararası olarak etkin bir bilim insanı, becerikli bir organizatör, ilham veren bir kişilik - arkadaşları ve meslektaşları 2 Mart 2015'te kaybettiğimiz Jürgen Hartmann'ı böyle hatırlıyor.

Jürgen 18 Mart 1944'te Remscheid-Lennep'te (Almanya) doğdu. Babası savaşta öldüğü için annesi tarafından yetiştirildi. Çocukken Jürgen pek çok

öğleden sonrasını yerel kitapçıda geçirirdi. Obur bir okurdu, kitapları dükkanın arkasındaki odada ücretsiz olarak okumasına izin veren dükkan sahibiyle çabucak arkadaş oldu. Jürgen eline geçirdiği herşeyi minnettar biçimde özümseyordu: diğer ülkeler ve kültürler hakkında okudu, haritaları ve hatta tren tarifelerini inceledi. Bu, akademik isteklerini alevlendirdi ve dünyayı gezme arzusuna ilham verdi. Işık hızıyla okuyabilmesini sağladı, ve nerede olursa olsun bir pusula gibi yolunu bulabiliyordu. Çalışan bir annenin oğlu olan Jürgen aynı zamanda erken yaşta lezzetli

>>

öğünler hazırlamayı öğrendi; yaşamı boyunca bu becerisini kusursuzlaştırdı.

Jürgen, Köln Üniversitesi'nden 1969 yılında İktisat Yüksek Lisans derecesini aldı. Öğrenciyken Stockholm'de yaz işlerinde çalıştı ve İsveçli eşi Solveig'le tanıştığı Uppsala Üniversitesi'nden bir burs kazandı. 1973 yılında İsveç'teki öğrenci isyanları üzerine yazdığı doktora teziyle doktora derecesini aldı. Mezuniyetinden sonra, 1993 yılına kadar Uppsala Üniversitesi Sosyoloji Bölümü'nde çalıştı, İsveç'in her yerinde ders verdi. 1980'den 1982'ye kadar Viyana'da BM bağlantılı bir kurum olan European Centre for Social Welfare, Training and Research'de [Avrupa Toplumsal Refah, Eğitim ve Araştırma Merkezi] araştırma birimi başkanı olarak çalıştı; 1983'ten 1986'ya kadar da uluslararası kariyerini başlatan uluslararası bir proje olan *Integration of Youth into Society*'yi [Gençliğin Topluma Entegrasyonu] yönetti.

Jürgen'in ISA ile ilk kontağı Temmuz 1978'de Uppsala'da yapılan IX. ISA Dünya Sosyoloji Kongresi'ne kadar gider. O zamanlar Kongre Sekreterliği'nde genç bir yardımcı öğrenci olan ISA Genel Sekreteri olan Izabela Barlinska, Jürgen'le danışma masasında tanıştığını hatırlıyor. O zamanlar Uppsala Üniversitesi'nde genç bir profesör olan Jürgen, yerel akademik komünitenin bir temsilcisi olarak yardımına ihtiyaç duyulabileceğini hissetmişti. Bu yardıma kesinlikle ihtiyaç vardı! Her ikisi de deneyimsiz ve ISA yapısıyla yeni tanışıyorlardı, fakat ikisi de diğerlerine yardım etmeye hevesliyidiler. Sonsuza dek arkadaş oldular.

Dünyanın farklı yerlerinden meslektaşlarıyla uluslararası bir ortamda çalışmak Jürgen için çok önemliydi. ISA'nın Gençlik Sosyolojisi Araştırma Komitesi'ne (RC34) katıldı, sayman olarak hizmet verdi (1982-86), ve 1986'da başkanı seçildi. Selefî Petar Emil Mitev, "Soğuk Savaş sırasında Jürgen RC34'ü Batı ve Doğu Avrupa'dan genç araştırmacılar için bir işbirliği modeline çevirmek için çok önemli katkıda bulundu. Doğu Avrupa ülkelerinden genç araştırmacılar onun iyi niyetleri desteğine ve ortak akademik amaçlara gerçek bağlılığına her zaman

güvenebiliyorlardı", diyor.

Jürgen'le Viyana'daki European Coordination Centre for Research and Documentation in the Social Sciences'daki [Avrupa Sosyal Bilimlerde Araştırma ve Dökümantasyon Koordinasyon Merkezi] karşılaştırmalı European Youth and New Technologies [Avrupa Gençliği ve Yeni Teknolojiler] (1987-1990) projesinde çalıştığı zamanlarda onun geniş kapsamlı analitik perspektifini ve derinlikli yorumlarına hayran olan John Bynner, "Jürgen'in RC34'te tam da önemli bir zamanda gelen liderliği, onun, Sovyetler Birliği'ndeki genç insanların durumlarında Glasnost ve Perestroika'nın tetiklemesiyle yaşanan büyük değişiklikleri anlaması ve gözlemlemesi için mükemmel bir konuma yerleştirmişti," diyor. RC34 tarafından sponsorluğu yapılan bu projenin, Berlin Duvarı'nın ve Sovyetler Birliği'nin yıkılışını içeren zaman çerçevesi nedeniyle kendine özgür bir değeri vardı. Bynner, Jürgen'i "benim gibi yeni başlayanlara at gözlüklü ulusal perspektiflerden uzaklaşıp, özellikle askeri olmayan ve tüketimci bilişim teknolojilerine dair ilginin hala sınırlı olduğu Doğu Avrupa'da, kültürel varsayımların ve ulusal önceliklerin göreceli farklılıklarını anlamaya doğru ilerlemeye ihtiyaç olduğunu gösteren gerçek bir evrenselci" olarak tanımlıyor. "Genç insanlar, artan IT becerisi ve ülkeler arası medya erişimi talepleri ile, bir sonraki nesil olarak, değişimin en büyük habercilerinden biri haline geliyorlardı. O zamanlar Doğu Avrupa'da ütopyik olarak görülen, Jürgen'in araç ehliyeti statüsünde bilgisayar yeterliliği sertifikası fikrini şimdi takdir etmek zor. Yeni teknolojiler sayesinde yetişkinliğe geçişin yaşadığı dönüşümün önemini ve sonrasında gelen, giderek küreselleşen bir dünyada bireşimliliğin, kutuplaşmanın ve artan eşitsizliğin sonuçlarını erken bir zamanda farketmişti. Bugün bunlarla gençlik siyasetinin ve politikalarının merkezinde duran şeyler olarak mücadele ediyor olmamız, büyük ölçüde, Jürgen'in bugün de sevgiyle andığımız etkisi sayesinde.

Gerçek bir evresel bilim insanı olarak Jürgen R34 şemsiyesi altında Çinli genç araştırmacılarla bir işbirliği başlatmıştı.

Başkanlığını takip eden iki dönemde RC34'ün Asya Başkan Yardımcılarının Çinli olması bir tesadüf değildi. Jürgen Çin'de düzenlenen ilk RC34 konferansı *Asian Modernization and Youth* [Asya Modernleşmesi ve Gençlik] (Şanghay, 1993) için diplomatik olarak yolun açılmasında anahtar bir rol oynamıştı.

Jürgen aynı zamanda mükemmel bir ağ kurucuydu. Nordik Gençlik Araştırmaları Koordinatörü (1998-2004) ve RC Başkanı (2002-2006) Helena Helve, Jürgen'i Nordik gençlik araştırmalarının öncüsü olarak görüyor. Helena "Jürgen'in Nordik gençlik araştırmaları konferansında 1960lar ve 1970lerde Avrupa'daki gençlik hareketleri hakkında verdiği büyüleyici açılış konuşmasından" çok etkilenmişti. "Jürgen Nordik gençlik araştırmacılarının işbirliğini aktif olarak destekledi. Nordik Gençlik Araştırmaları Sempozyumu NYRIS ve Nordik gençlik araştırmaları koordinasyonunun kurucularından biriydi. Tanınmış bir evrensel bilim insanı olduğunda bile kendisini Nordik bir gençlik araştırmacısı olarak görmeye devam etti. Çalışmaları evrensel hale geldi ve Nordik gençlik araştırmalarını tüm dünyaya tanıttı." Jürgen aynı zamanda, 1990 yılında halefi Sibylle Hübner-Funk tarafından kurulmuş olan ve Avrupa gençlik araştırmalarının inşasına ve güçlenmesine katkıda bulunan CYRCE'nin (Avrupa'da Gençlik Araştırmaları İşbirliği Çevresi) üyesiydi.

Jürgen'in geniş bilgisi, öğretme deneyimi ve karmaşık konuları anlatabilme becerisi onu çok aranan bir konuşmacı haline getirmişti. Sunum tarzında kendine has bir şey vardı: büyük kitlelere konuştuğunda bile dinleyicileri onun kendilerine bireysel olarak seslendiğini hissediyorlardı.

RC34 başkanlığından sonra Jürgen, ISA'nın Yönetim Kuruluna seçildi: Finans Komitesinde 1990'dan 1994'e kadar hizmet verdi, 1994'ten 1998'e kadar Finans Başkan Yardımcısı oldu. Bu rolde, sosyologları Bielefeld (1994), Montreal (1998) ve Brisbane'e (2002) götürerek ISA dünya kongrelerine yardımcı oldu.

Gençlik araştırmaları dışında Jürgen, uluslararası anlayışı keşif ve deneyimle güçlendirme konusunda tutkuluydu; değişim programlarından turizme, gençlerin seyahat etmesinin çok önemli olduğunu düşünüyordu. Lyudmilla Nurse, Ekim 1992'de Moskova'da organize ettiği uluslararası *Youth and Social Changes in Europe: Integration or Polarization* [Avrupa'da Gençlik ve Toplumsal Değişimler: Entegrasyon veya Kutuplaşma] konferansındaki bir olayı çok net hatırlıyor. Konferansın ilk gününde Gençlik Enstitüsü Direktörü Rusya'daki yeni gençlik politikalarından sorumlu olan o zamanın Bilim ve Teknoloji Bakanın'dan bir telefon almıştı. Konferansa katılan bazı batılı akademisyenlerle buluşmak istiyorlardı. Jürgen konferansın Rus hükümetinin dikkatini çekmiş olmasına çok heyecanlanmıştı. Küçük grubumuzun o zamanki Rusya Federasyonu Dışişleri Bakanı Gennady Burbulis tarafından kabul edildiği Kremlin'e davet edilmiş olmaktan çok mutluyduk. Burbulis Rusya'da Başkan Boris Yeltsin'den sonraki en etkili ikinci politikacı olarak görülüyordu. Toplantıda odak noktası Rusya'daki genç insanların demokratik süreçlerle nasıl ilişkilenebileceği idi. Jür-

gen çok basit ve net önerisiyle ilk yanıt verendi: Rusya'nın genç insanların yurtdışına çıkmalarına ve dünyayı görmelerine izin verilmeliydi. İlk başta herkes bunun yapılabilecek çok basit bir şey olduğunu düşündü; sonra Jürgen ülkenin de değişmesi gerektiğini ve genç insanların geri dönmesi için çekici hale gelmesi gerektiğini açıklamayı sürdürdü. Güzel bir tartışma oldu ve gençlik mobilizasyonu hakkındaki mesajının bu kadar iyi karşılanması Jürgen'i çok tatmin etmişti.

Jürgen'in gençlik mobilizasyonu ve seyahati üzerine çalışması bu alandaki gençlik araştırmalarını biçimlendirmede önemli bir rol oynadı. Sistematik olarak seyahat etme nedenlerini analiz etti ve genç gezginlerin profillerini çıkardı. Batı Avrupa'da gençlik mobilizasyonu ve seyahat üzerine çalışmalarında, Avrupa Birliği politikaları ve "gençlik mobilizasyonu" kavramını, bir Avrupalı farkındalığına ve ekonomi, siyaset ve kültürde verimli bir işbirliğinin ortaya çıkışına bağladı. Örneğin Avrupalı Inter-rail biletinin genç İsveçlilerin "Avrupalı" olma deneyimine herhangi bir kuirumsal değişim programından daha büyük katkıda bulunduğunu, ve genç

insanların seyahat etme isteklerinin yabancı dil konuşabilme becerileriyle orantılı olduğunu öne sürdü.

Dalarna Üniversitesi beş diğer Avrupa üniversitesiyle European Tourism Management [Avrupa Turizm İşletme] (ETM) programı kurmak üzere işbirliğine girdiğinde, Jürgen turizme olan ilgisini mesleği haline getirme fırsatından faydalandı ve Yüksek Lisans Programı'nın İsveç bölümünün direktörü oldu (1998-2004). Öğretmeyi çok seviyordu, ve emeklilikten sonra da ders vermeye devam etti.

Jürgen RC34 üyelerinin gerçek bir dostu ve harika bir meslektaşydı. Onun takım ruhunu, neşeli gülüşünü ve kucaklamalarını, yürekten kahkahasını, soruşturan aklını, bilge tavsiyelerini ve cesaretlendirmesini özleyeceğiz. Eğer bize bıraktığı zengin mirasın üzerine inşa edersek, çalışmalarımızda ve anılarımızda yaşamaya devam edecek. ■

Sylvia Trnka'ya ulaşmak için: <sylvia.trnka@aon.at>
Lyudmila Nurse'ye ulaşmak için:
<lyudmilanurse@oxford-xxi.org>

¹ Izabela Barlinska, John Bynner, Helensa Helve, ve Petar Emil-Mitev'e katkılarından dolayı teşekkür ederiz.